

Инженерска комора на Словенија

УПАТСТВО ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЈАВНА НАБАВКА НА ИНЖЕНЕРСКИ УСЛУГИ

Спогодба за содржината на упатството МФ:

- Покренување иницијатива за утврдување на принципите за набавка на инженерски услуги за изградба на објекти,
- Предмет на набавка и опис на предметот на набавка (начела, инструкции, компоненти)
- Проценета вредност на набавката на инженерската услуга (што значи, како е одредена)
- Процена на поединечните постапки на јавната набавка,
- Проверка на способноста на понудувачот (основни, економски, финансиски, технички, кадровски и стручни способности)
- Критериуми за избор на најповолната понуда (техничка вредност на понудата и оцена на техничкиот дел на понудата – вклучувајќи ги ознаките и описот на критериумите и поткритериумите, вреднувањето на финансискиот дел на понудата, вкупната и најдобра понуда)
- Невообичаено ниска цена на понудата (процеси на идентификација и отфрлање),
- Примери за формата на документацијата за учество на тендерот за набавка (референци, ...).

Содржина

1. ПРЕДГОВОР	Error! Bookmark not defined.
2. ВОВЕДНО ОБРАЗЛОЖЕНИЕ	Error! Bookmark not defined.
РАЦИОНАЛНО ТРОШЕЊЕ НА СРЕДСТВАТА ЗА ЈАВНА НАБАВКА....	Error! Bookmark not defined.
ИЗВОР НА ДОСЕГАШНИТЕ НЕДОРАЗБИРАЊА.....	Error! Bookmark not defined.
ЗАДАЧА НА УПАТСТВОТО	Error! Bookmark not defined.
3. ОДЛУКА ЗА ИЗБОР	Error! Bookmark not defined.
4. ПЛАНИРАЊЕ НА ЈАВНАТА НАБАВКА	Error! Bookmark not defined.
5. ПРЕДМЕТ НА НАБАВКА И ОПИС НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКА	Error! Bookmark not defined.
5.1. СОДРЖИНА НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКА И ЗНАЧЕЊЕ НА ОПИСОТ НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКА.	Error! Bookmark not defined.
5.2. НАЧЕЛА НА ИЗРАБОТКА НА ОПИСОТ НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКА	Error! Bookmark not defined.
5.3. ОПШТИ УПАТСТВА ЗА ИЗРАБОТКА НА ОПИСОТ НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКАТА	Error! Bookmark not defined.
5.4. СОСТАВНИ ДЕЛОВИ НА ОПИСОТ НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКАТА	Error! Bookmark not defined.
6. ПРОЦЕНЕТА ВРЕДНОСТ НА НАБАВКАТА	Error! Bookmark not defined.
6.1. ВАЖНОСТ НА ПРАВИЛНАТА ПРОЦЕНА НА ВРЕДНОСТА НА ЈАВНАТА НАБАВКА	Error! Bookmark not defined.
6.2. ОДРЕДУВАЊЕ НА ПРОЦЕНА НА ВРЕДНОСТА НА НАРАЧКАТА ВО СОГЛАСНОСТ СО КРИТЕРИУМИТЕ ...	Error! Bookmark not defined.
6.3. ПРОЦЕНА НА ВРЕДНОСТА НА ОСТАНАТИТЕ ИНЖЕНЕРСКИ УСЛУГИ	Error! Bookmark not defined.
7. ПОСТАПКИ НА ЈАВНАТА НАБАВКА	Error! Bookmark not defined.
7.1. ВИДОВИ ПОСТАПКИ.....	Error! Bookmark not defined.
7.2. СПЕЦИФИЧНИ УСЛОВИ	Error! Bookmark not defined.
7.3. СООДВЕТНА ПОСТАПКА.....	Error! Bookmark not defined.
7.4. КОНКУРС ВО СОГЛАСНОСТ СО ПРОПИСИТЕ ЗА ЈАВНА НАБАВКА	Error! Bookmark not defined.
8. КРИТЕРИУМИ ЗА ИЗБОР НА ПОНУДА	Error! Bookmark not defined.
8.1. ОДРЕДБИ.....	Error! Bookmark not defined.
8.2. ОПТИМАЛЕН НАЧИН НА ИЗБОР НА ПОНУДАТА.....	Error! Bookmark not defined.
8.2.1. ИЗБОР НА ПОНУДА СО КОРИСТЕЊЕ НА МЕТОДОТ ВТЕМЕЛЕН НА КВАЛИТЕТОТ И ЦЕНАТА	Error! Bookmark not defined.
8.2.2. ТЕХНИЧКА ВРЕДНОСТ НА ПОНУДАТА	Error! Bookmark not defined.
8.2.3. ВРЕДНУВАЊЕ НА ТЕХНИЧКИОТ ДЕЛ НА ПОНУДАТА	Error! Bookmark not defined.
8.2.4. ОПИСНИ ОЦЕНИ НА ТЕХНИЧКИОТ ДЕЛ НА ПОНУДАТА	Error! Bookmark not defined.
8.2.5. ВРЕДНУВАЊЕ НА ФИНАНСИСКИОТ ДЕЛ.....	Error! Bookmark not defined.

8.2.6. ВКУПНА И НАЈПОВОЛНА ОЦЕНА НА ПОНУДАТА	Error! Bookmark not defined.
8.2.7. ИЗБОР НА ПОНУДА СО КОРИСТЕЊЕ НА МЕТОДАТА „МЕДИЈАНА“	Error! Bookmark not defined.
9. УСЛОВИ И ДОКАЗИ ЗА СПОСОБНОСТ	Error! Bookmark not defined.
9.1. ПРАВНА И РАБОТНА СПОСОБНОСТ	Error! Bookmark not defined.
9.2. ФИНАНСИСКА СПОСОБНОСТ	Error! Bookmark not defined.
9.3. ТЕХНИЧКА И СТРУЧНА СПОСОБНОСТ	Error! Bookmark not defined.
10. ПОНУДА СО НЕВООБИЧАЕНО НИСКА ЦЕНА	Error! Bookmark not defined.
10.1. ОДРЕДБИ.....	Error! Bookmark not defined.
10.2. ИДЕНТИФИКУВАЊЕ И ОТСТРАНУВАЊЕ НА ПОНУДА СО НЕВООБИЧАЕНО НИСКА ЦЕНА	Error! Bookmark not defined.
10.2.1. ПОСТАПКИ ЗА ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА НЕВООБИЧАЕНО НИСКИ ПОНУДИ	Error! Bookmark not defined.
11. ТЕНДЕРСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА	Error! Bookmark not defined.
11.1. ОДРЕДБИ.....	Error! Bookmark not defined.

1. ПРЕДГОВОР

Јавните нарачателите при јавна набавка на инженерски услуги (проектирање, ревидирање, надзор во текот на градба, советување, геодетски услуги, конкурс за избор на најсоодветни решенија) се должни да ги применуваат регулаторните прописи кои го уредуваат подрачјето на јавната набавка. Јавниот нарачател во својата секојдневна работа, поради опсежните и сложени предмети со кои се соочува и поради несигурноста и сомнежот кои се поврзани со него како учесник во постапките на јавната набавка, често се среќава со бројни понудувачи.

Упатството за набавка на инженерски услуги е квалитетен алат за решавање на нејаснотиите и дилемите и е инструмент за подобрување на нивото на квалитетот на јавната набавка на инженерски услуги, кои се предуслов за квалитетна реализација, во животниот век гарантира економско оптимизиран и функционален објект, и како таква е наменета и за јавните нарачателите и за понудувачите.

Со оглед на тоа што јавната набавка е динамичен и променлив процес, во Упатството однапред не може да се предвидат и да се обработат сите случаи што се појавуваат во праксата. Ова Упатство дава основа за натамошен развој и за подобро сфаќање на постапките за јавна набавка на инженерски услуги. Тоа во иднина сигурно ќе се дополни и прилагоди според потребите на секојдневната пракса со прецизен опис на постапките.

На нарачателите им препорачуваме да го користат Упатството за јавна набавка на инженерски услуги првенствено поради тоа што на тој начин може да се искористи најголем можен спектар на можности кој им го дава прописот што ја регулира јавната набавка, а со помош на Упатството може да се изберат и соодветни постапки и на соодветен начин може да се дефинираат условите и критериумите кои ќе овозможат отстранување на нечесните и нереалните понуди и избор на најповолната понуда.

За возврат очекуваме повратни информации и прецизни предлози за дополнување и подобрување на следните изданија на Упатството..

Ако нарачателот сепак се одлучи за избор според критериумите на најниска цена, постапката за избор на понудувачот треба да ја оствари во согласност со точка 10.2.1.1., што значи употреба на постапките „Медијана“.

2. ВОВЕДНО ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Законот за јавна набавка (ЗЈН-2, Службен весник на Република Словенија, бр. 128/06 со дополненија) и Законот за јавна набавка за подрачјето на водоснабдување, енергетика, сообраќај и поштенски услуги (ЗЈНВЕТПС, Службен весник на Република Словенија, бр. 128/06 со дополненија – во натамошниот текст: Закон) на нарачателите во јавниот сектор им поставува рамки и потребна основа за конкурсите за инженерски услуги кои се поврзани со проектирањето и изградбата на повеќекатни објекти (проектирање, ревизија, надзор, техничко советување, предмер, конкурси за избор на најсоодветни решенија), а се базира на начелата: транспарентност, конкурентност на пазарот, бенефит, еднаков третман, недискриминација и пропорционалност, земајќи ги предвид барањата за оптимално користење на јавните средства.

РАЦИОНАЛНО ТРОШЕЊЕ НА СРЕДСТВАТА ЗА ЈАВНА НАБАВКА

Законот претставува систем од уредувања за широк распон на договори, вклучувајќи ги и интелектуалните услуги, меѓу кои спаѓаат и инженеринг услугите. Затоа што токму тие по својата природа и содржина се специфични, а сите законски постапки за тие услуги не се најсоодветни.

Основните барања за јавна набавка на инженерски услуги се во рамките на очекуваните резултати на јавната набавка. Со оглед на тоа што резултатот од јавната набавка мора да покаже беспрекорна општествена корист, произлегува непобитниот заклучок, кој не може да се занемари ни поради некои тешкотии при спроведувањето, дека соодветната постапка за набавка на инженерските услуги е набавка врз основа на вреднување на понудите по пат на економски најповолната понуда.

Концептот на економска корист на понудата треба соодветно да се дефинира за да може да се користи во спроведувањето на набавката. Нарачателот, во случај на доделување работа која е предмет на набавката, врз основа на економски најповолната понуда во објавата за јавна набавка или во тендерската документација и во случај на конкурентен дијалог, мора да ги опише и оцени сите посебни критериуми кои се релевантни за доделување на договорот. Критериумите не смеат да бидат дискриминирачки и мора да бидат разумно поврзани со содржината на договорот. Нарачателот може да ги фиксира критериумите до максимален распон. Доколку според мислењето на нарачателот, критериумите не е можно да се оценат поради објективни причини, нарачателот е должен во извештајот за јавната набавка или во тендерската документација или во случај на конкурентен дијалог, во описната документација, да ги наведе критериумите по редослед, од најважниот до најмалку важниот.

Во постапките за избор на инженерски услуги, во согласност со горенаведеното, неспорно е дека најсоодветната постапка за избор на даватели на инженеринг услуги е постапката на оценување на понудите во согласност со барањата за квалитет и цена. Во процесот на спроведувањето на повикот пожелно е и треба што е можно повеќе да се користи јавноста на набавката на инженеринг услугите.

Законот во голема мера одредува дека набавката може да ѝ се додели на најповолната понуда или на понудата со најниска цена. Меѓутоа, понудата со најниска цена за набавка на инженеринг услугата е помалку соодветна бидејќи не обезбедува оптимални резултати (објект кој е квалитетно изведен, економски оптимизиран за периодот на користење и функционален). **Доколку нарачателот сепак се**

одлучи за избор на понуда според критериумот на најниска цена, постапката за избор на понудувачот треба да се спроведе во согласност со точка 10.2.1.1, што подразбира употреба на постапката „Медијана.“

ИЗВОР НА ДОСЕГАШНИТЕ НЕДОРАЗБИРАЊА

Изворот на сите досегашни недоразбирања помеѓу нарачателот и давателот на инженерски услуги бил во следните факти:

- Тендерската документација не била прецизно разработена, посебно во поглед на опсегот на бараните инженерски услуги, во нивното времетраење и во содржината на техничката и друга документација,
- Процената на соодветноста на понудата често или во повеќето случаи е спроведена врз основа на критериумот на најниска цена. Избрана е најевтината важечка понуда. Формално ги исполнува релевантните барања без оглед на другите критериуми,
- Недостаток на адекватни (други) критериуми за утврдување на економската прифатливост на понудата кои често се скриени во очекуваниот квалитет на услугата, но тоа не може да биде (нужно) најевтината понуда,
- Воопшто не се користи постапката на калкулирање на цената на инженерските услуги од Критериумите за вреднување на инженерските услуги и од Поедноставените индикативни критериуми за оценување на проектантски услуги за згради и се третира на начин да се елиминира пазарната конкурентност,
- Квалитетот на проектната документација (нацрти) со Правилникот за проектна документација (Службен весник на Република Словенија, бр. 55/08 со измени и дополнувања) не е доволно прецизен и детален. Нарачателите не го отстрануваат тоа, ниту инсистираат на вклучување на одредба за задолжително користење на Упатството за детална содржина на проектната документација. Дополнувањето на Упатството претставува дополнение на лошите прописи и обезбедува ниво на добра инженерска пракса, а бара и исполнување на услови секој понудувач да добие разработка на проектната документација на исто ниво, која не може да биде загарантирана со Правилникот.

Каде е недоразбирањето?

Прво: Најевтината понуда, која значително отстапува од релевантната вредност на бараната, односно на очекуваната услуга, по правило, е заснована или на несфаќање или на игнорирање на барањата од нарачателите, односно на нивните очекувања. Последица на тоа е: или дополнително зголемување на вредноста на услугата или резултатот на завршената услуга, ниту според нивото на квалитетот ниту според опсегот, не ги исполнува барањата и очекувањата на јавниот нарачател. Тоа било и е доволен услов за појава на неизбежна општествена и економска штета, која во секторот на инженерски услуги, кои се основа за реализација на згради и градежни проекти, на краток рок се одразува во трошоците за градба, а долгорочно – во оперативните трошоци за редовно и вонредно одржување на зградата преку користење објекти префрлени во цената на производот или услугата на кои им е наменета предметната градба.

Второ: Критериумот врз основа на кој се пресметуваат цените на инженерските услуги е основа за формирање на очекувана вредност на услугата која на нарачателот му гарантира дека резултатот на извршената услуга ќе му биде испорачан во рамките на неговите очекувања и дека во целост ќе ги исполнува неговите барања кои ги дефинирал во тендерската документација („фер“ цена). Тоа значи дека со Критериумите не се дефинира цената на некоја инженерска услуга, туку се одредуваат основните начела за утврдување на вредноста на поединечни инженерски услуги.

Трето: Со фер цени (англ. fair price) на инженерските услуги, тендерот не се déroгира на слободниот пазар на инженерски услуги. Со такви цени се создава стимулативен простор за конкурентност во квалитетот и во оцената на понудите, врз основа на начелата на комплементарност на трошокот и квалитетот. Ако правилно се употреби начелото може да се избере економски најповолната понуда со најпозитивното социо-економско влијание.

Четврто: Фер цените на инженерските услуги кои се пресметуваат во согласност со технологијата пропишана во Критериумите, се основа за формирање на очекуваната вредност на услугата и таа му гарантира на нарачателот дека резултатот на извршената услуга ќе му биде испорачан во рамките на неговите очекувања и дека во целост ќе ги исполни неговите барања кои ги дефинирал во тендерската документација.

Петто: Со фер цените на инженерските услуги се утврдува нивото на цената кое на инженерот му овозможува да ја развива својата конкурентивност на следниот начин, од една страна да настојува да работи на намалување на трошоците на давање услуги и при тоа да не влијае на намалување на квалитетот на услугата, а од друга страна да се стимулира да ги унапредува своите конкурентивни способности преку перманентен развој на алатите и опремата и со вложување во животниот век и во образованието на своите работници. Ова изречно го допушта и член 48, став 6 од Законот: „Во случај на две или повеќе економски најповолни понуди, нарачателот ја избира најповолната понуда врз основа на однапред одредени општествени елементи со кои се постигнува стимулирање на стручното оспособување на работното место, вработување на социјално загроени лица, борба против невработеноста и нив ги вградува во документите од конкурсот.“ На тој начин, јавните нарачателите може директно да влијаат на развојот на конкурентивните способности на пазарот на инженерски услуги, што, како резултат се добива раст на квалитетот на извршените инженерски услуги за соодветна цена, односно на трошок на нарачателот.

Шесто: Интересот на јавниот нарачател е унапредување на конкуренцијата, што ќе резултира со добивање понуди на начин кој овозможува оптимален однос на вложеното и добиеното.

ЗАДАЧА НА УПАТСТВОТО

Задача на Упатството е на нарачателите да им овозможи алат со помош на кој на директен и проверлив начин ќе се спроведе постапката за јавен конкурс за обезбедување на инженерски услуги и ќе се одбере економски најповолната понуда, чиј конечен резултат ќе биде квалитетно изграден и функционален објект.

Со квалитетно насочената и целно организираната постапка на избор на инженерски услуги се остваруваат почетни, но пресудни предуслови за успешноста на градежниот објект.

Просечната цена на инженерската услуга за градежен објект (во зависност од видот и намената на градбата) изнесува помалку од 1% од цената на вкупните трошоци на целокупниот животен циклус на градбата (градење, користење, одржување, отстранување), а квалитетот на инженерските услуги одлучувачки влијае на формирањето на вкупната цена на објектот. Во исто време треба да бидеме свесни дека вложувањето претставува само 20% од вкупните трошоци во текот на животниот циклус на зградата, а 80% отпаѓа на користењето (работата), одржувањето и отстранувањето на објектот.

3. ОДЛУКА ЗА ИЗБОР

Одлуката за избор на најповолната понуда на инженерска услуга пред сè мора да се темели на:

- Довербата која нарачателот ја има стекнато или ја стекнува во потенцијалниот инженер врз основа на претходното искуство и/или преку евалуацијата на понудата;
- Вкупната конкурентност на најдобрата понуда во однос на цената и квалитетот, и сè во согласност со пондерите на вредноста која нарачателот однапред ја одредува во согласност со своите преференции и со барањата на општата општествена корист.

Тоа значи дека инженерските услуги мора да му се доверат на оној понудувач чија понуда нарачателот ќе ја оцени за компетентна, креативна и сигурна.

Со неодржливата пракса услугата да му се доверува на некој врз основа на најдобрата понуда која се темели на најниската цена, се обезвреднува и се игнорира вложувањето во:

- развојот,

- истражувањето,
- образованието,

со што трајно се дестимулира настојувањето за подигнување на квалитетот на услугата, што доведува до негативна селекција на понудувачот. На крајот на таквиот избор, на пазарот остануваат само понудувачите со ниско и неадекватно ниво на услуга. Интересот за заштита на јавниот имот, земајќи ги предвид барањата за одржлив развој и заштита на околината и напредокот на инженерската струка, мора да има приоритет пред сите ограничени и сопствени лични интереси.

Постапката за избор на инженерската услуга мора да се темели на барањата на нарачателот за:

- висок квалитет на услугата,
- исплатливост и ефикасност на извршувањето на услугата,
- очекувани резултати на извршената услуга кои ќе ги исполнат барањата на нарачателот и ќе ја оправдаат неговата доверба.

При тоа, нарачателот мора да настојува на конкурсот да учествуваат инженери кои ги исполнуваат бараните минимални услови во однос на квалитетот и цената, односно да можат да учествуваат според моделот на економски најповолната понуда.

Методот на оценување на понудата врз основа на квалитетот и цената е од страна на меѓународни финансиски институции, како што се: ЕБРД, ЕИБ и други, и тој е потврден како оптимален врз основа на процена на проектни показатели. Овде наведуваме само некои од нив:

- создавање нови материјални вредности со минимализирани негативности,
- влијание на околината,
- оптимално искористување на природните ресурси,
- оптимизирање на трошоците на животниот циклус на градежниот проект,
- почитување на постојните и создавање нови општествени и културни вредности,
- забележително користење на обновливите извори на енергија.

Обврска на нарачателот е набавката да ја организира на начин кој ќе резултира со најголема вкупна корист за нарачателот и за општествената заедница во целост. Тоа експлицитно значи дека постапката на јавната набавка мора да се спроведе според моделот на избор на најдобар понудувач врз основа на економски најповолната понуда.

ОСПОСОБЕН НАРАЧАТЕЛ

Колку што се сложени инженерските услуги, толку се сложени и постапките на јавната набавка на инженерски услуги (подготовка на договор и опис на проектните задачи, постапка за избор и утврдување на условите и критериумите за собирање на понудите, избор на најповолниот понудувач). Нарачателот мора да биде квалифициран за оваа работа: вработените кои учествуваат во оваа работа мора да имаат инженерско знаење и искуство. Мора да имаат образование од областа на инженерството (некоја од инженерските дисциплини) и доволно искуство во подрачјето на договорите. Во спротивно, договорите ќе бидат лошо подготвени, а подоцна лошо ќе се користат/следат. Затоа на нарачателите им се препорачува, лицата кои водат постапка на јавна набавка на инженерски услуги или кои учествуваат во неа да бидат овластени инженери или архитекти.

ОДГОВОРЕН ВОДИТЕЛ НА ИНВЕСТИЦИЈАТА

За да се избегнат лошо подготвени и лошо водени јавни набавки на јавниот нарачател сериозно му се препорачува за водењето на инвестицијата да именува т.н. „одговорен водител на инвестицијата“. Инвеститорот треба да именува одговорен водител на инвестицијата во сите случаи кога договорот е исто така објавен на порталот на јавната набавка.

Одговорниот водител на инвестицијата е лице чија одговорност му е дадена од страна на инвеститорот.

Одговорниот водител на инвестицијата одговара пред работодавачот за квалитетното управување со инвестицијата (ја координира инвестицијата во сите фази, ја води инвестицијата според планот на финансирање и време, подготвува проектни задачи, собира стручни предлози, елаборати и нацрти, стекнува административно овластување, подготвува конкурси и презема задачи, прифаќа задачи, го проценува квалитетот на изведувачот, утврдува гаранција,...)

Одговорниот водител на инвестицијата од страна на инвеститорот е овластен за соговорник со одговорниот водител на проектот, со одговорниот ревидент, со одговорниот надзорен орган и со одговорниот водител на изведувачето. Настапува како овластен претставник на инвеститорот во разговорите со регулаторните тела.

Мора да бидеме свесни дека водењето на една инвестиција е и струка, и тоа интердисциплинарна. Значи, одговорниот водител на инвестицијата не може да биде кој било, мора да има соодветна стручност споредлива со таа на колегите. Важно е одговорниот водител на инвестицијата да е овластен инженер, според законот за градба (да има соодветно образование и работно искуство).

Одговорниот водител на инвестицијата би требало да биде овластен инженер или овластен архитект според законот за градба, кој исто така има овластување за одговорно проектирање (изработка на проекти). За водењето на инвестицијата на бараниот објект, одговорниот водител на инвестицијата мора да биде овластен инженер или овластен архитект со овластување за сложени објекти.

Нарачателот го именува одговорниот водител на инвестицијата од своите вработени, доколку тој овластен инженер или овластен архитект е со соодветно овластување и референци. Ако вработениот не ги исполнува условите од ова поглавје, нарачателот склучува договор со инженер, советник, со правно лице кое има вработено овластени инженери или овластени архитекти со соодветно овластување и референци.

4. ПЛАНИРАЊЕ НА ЈАВНАТА НАБАВКА

Проценетата вредност на набавката мора да се однесува на соодветен изработен:

- опис на предметот на набавка (во овој документ и во струката и во праксата познат и како Проектна задача),
- опис на обемот на услуги кој е во врска со проценетата количина на работа

Препорака за нарачателот е вредноста на набавката на инженерски услуги да се проценува според Упатствата. Станува збор за поедноставен прилагоден приказ кој му овозможува на нарачателот утврдување на количината на работата, а понатаму и проценка на вредноста на набавката за да може конкурсот за набавка ефикасно да се спроведе. На тој начин утврдената количина работа може да се спореди со количината работа која произлегла од анализата на описот на предметот на набавка и на опсегот на услуги.

Во случај на посебно сложени барања, на нарачателот му се препорачува користење совети од специјализирани советници, како и избор на соодветна постапка на набавка, како што е преговарачката постапка со претходна објава. Ограничената, и особено отворената постапка на набавка не се соодветни во овој случај. Не се препорачува конкурентен дијалог.

Упатството е систематски и детално обработено и аргументирани се методите и постапките кои се поврзани со законски спроведените обврски, со кои нарачателот може и треба да се служи во дневната пракса.

Одредувањето на предметот на набавката, односно описот на услугите е даден преку широко поставени упатства кои се користат како водич во подготовка на решенијата и тие мора да ги знаат стручњаците вклучени во подготовката и спроведувањето на постапката за набавка и подготовка на проектни задачи.

Целта на проектот на работа е јасен и недвосмислен опис на намената на тендерот на нарачателот, а може да е и целосен опис на намената на тендерот на нарачателот. Целта на конкурсот е за извршување на договорот да се добијат решенија кои, што е можно повеќе ќе одговорат на условите на конкурсот, на поставените барања во проектната работа, кои произлегуваат од проектирањето, техничките, технолошките, функционалните или од другите решенија кои ги нудат и ги даваат услугите.

Затоа дефинирањето на барањата на нарачателот, собрани во проектната задача, е од голема важност за целата постапка на изборот и за изведувањето на инженеринг услугите. Содржината на проектната задача ги одредува сите услови на предметот на набавка и важна е за разбирање на предметот и на опсегот на набавката, а со тоа и за утврдување на вредноста и на резултатот од набавката. Затоа, проектната задача треба секогаш да биде во согласност со деталните упатства кои се наоѓаат во подготовка на поединечни видови објекти што ги дава или ги предложува струката.

Правилната проценета вредност на набавката е вториот основен и важен темел на квалитетното спроведување на јавниот конкурс. Со неа се утврдува вредноста на услугата, односно се проценува вредноста на услугата која се набавува, поврзано со очекуваниот опсег на услугата која треба да се изврши во давањето на понудената услуга. Целта на утврдувањето на правилната проценка на вредноста на набавката на инженерските услуги е реално планирање на ефикасното и наменското трошење на буџетските и другите јавни средства.

Изборот на соодветната постапка на јавната набавка директно влијае и на квалитетот на резултатот на јавната набавка, па поради тоа е важно на изборот на постапката да му се посвети посебно внимание и да се одбере постапка која ги зема предвид ограничувањата дадени во ова Упатство.

Посебно внимание им е посветено на мерките и критериумите за избор на понудата и за одредување на најсоодветните понуди. Критериумите се темелат на компетенцијата на понудувачот и тие се прецизно и детално разработени преку вреднувањето на искуството на фирмата и на главните вработени, преку квалитетот на разработка на предложената методологија, преку предложениот план на работа и преку предложениот начин на управување со квалитетот.

За барање, односно за утврдување на условите за способноста, разработени се начини на одредување на минималните нивоа на способност кои учесникот на јавниот конкурс мора да ги докаже во одредена постапка од јавната набавка. При тоа се изнесени неопходни услови, односно правила за намалување на бројот на способни конкуренти, за начинот на утврдување на финансиската способност и за утврдување на условите за техничката и стручната способност на понудувачот.

Процедурата за постапување во случај на добивање понуда со невообичаено ниска цена воведува нови критериуми за отфрлање на некомпетентната понуда.

Тендерската документација мора да ги содржи сите потребни податоци и насоки за понудувачите за составување на понудата за бараната услуга, па во Упатството детално, со илустративни прилози, е разработена методологија на подготовка на релевантната документација за конкурирање.

Примената на соодветните методи за подготовка и спроведување на тендерот, кои што се наведени во ова Упатство, е неизбежна за позитивен ефект врз општествената заедница. Како такво, Упатството, општоприфатено од нарачателот како препорачана процедура во спроведувањето на јавната набавка,

треба да биде сфатено и толкувано на начин како што е и подготвено: со цел постапката на јавната набавка на инженерски услуги да се организира и спроведува стимулативно за сите учесници на јавниот конкурс, транспарентно и доверливо, односно резултатите од јавните конкурси да бидат од најголема економска и стручно-техничка корист за нарачателот и за целокупната општествена заедница и секој момент да ѝ бидат на располагање на општествената заедница.

5. ПРЕДМЕТ НА НАБАВКА И ОПИС НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКА

5.1. СОДРЖИНА НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКА И ЗНАЧЕЊЕ НА ОПИСОТ НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКА

Описот на предметот на набавка содржи цели, опсег на услуги, активности и задачи кои мора да се извршат. Во нашата пракса на спроведување на постапките за јавна набавка, повеќе од често, на предметот на набавка му се пристапува на начин кој упатува на занемарување на важноста на предметот на набавка; се дефинира лаконски, со една или две скудни реченици. На тој начин само се упатува на можниот опис на предметот на набавка, а се занемарува суштинската порака која мора да го пренесе описот на предметот на набавка.

Учесниците во конкурсот на јавната набавка изработуваат понуда врз основа на тендерската документација која освен предметот на набавка ги содржи и условите на набавката, подлогите и прилозите, со заеднички назив: тендерска документација.

Соодветниот и јасен опис на предметот на набавка е важен за сфаќање на задачата на инженерската услуга и за нејзиното правилно извршување. Таков опис на предметот на набавка го намалува ризикот од непотребни дополнителни услуги, доцнења и дополнителни трошоци на нарачателот.

Описот на предметот на набавката, во законските рамки, треба да го штити интересот на нарачателот. Ако помеѓу вработените на нарачателот нема такви со потреби квалификации за подготовка на описот и предметот на набавката, нарачателот би требало да ангажира специјализиран советник.

Опис на предметот на набавката е средство за:

- избор на понудувач/извршител на услугата,
- комуникација помеѓу нарачателот и понудувачот, односно извршителот на услугата,
- следење на договорот во текот на реализацијата на договарачите, односно извршителите,
- евалуација на извршувањето на договорот.

Описот на предметот на набавка треба да ги следи начелата на логичката матрица во формулацијата на услугата, и со него се дефинираат нивоата на:

- активноста во спроведувањето на услугата,
- резултатот на извршената услуга,
- намена на набавката на услугата,
- цел на набавката на услугата.

5.2. НАЧЕЛА НА ИЗРАБОТКА НА ОПИСОТ НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКА

Условите на конкурсот во согласност со законските одредби имаат единствена содржина и структура. Условите ги одредуваат барањата на кои учесниците на конкурсот мора да се придржуваат.

Посебен дел на условот е текст за објавување на јавниот конкурс кој треба да ги исполнува следните барања:

- Опсегот на услугата кој произлегува од описот на предметот на набавката мора да биде во согласност со расположливите, односно со планираните средства на нарачателот.
- Во описот на предметот на набавката треба да се земе во обѕир организацијата на нарачателот, неговиот степен на техничка стручност и институционалната моќ.
- Предметот на набавката мора да се опише на јасен, недвосмислен, потполн и неутрален начин, со што се обезбедува споредливост на понудите во поглед на условите и барањата кои ги поставил нарачателот.
- Описот на предметот на набавката не може да се засновува на документ кој сè уште не е издаден во текот на работата на услугата.
- Со описот на предметот на набавката мора да се утврдат препознатливите цели на предметот на набавката и барањата кои се поставуваат во технички, економски, дизајнерски и функционален поглед.

Со описот на предметот на набавката се даваат одговори на следните прашања:

- Што се планира да се оствари?
- Како ќе се оствари тоа?
- Кои се претпоставките и каков е степенот на сигурност на тие претпоставки за извршување на услугата?
- Како се одредени социјалните, еколошките, техничките и другите релевантни аспекти на предметот на набавката?

Описот на предметот на набавката не смее да му биде од корист на одреден понудувач.

Во описот на предметот на набавката се наведуваат сите околности значајни за извршување на договорот, а со тоа и за изработка на понудата, како што се: местото на извршување, роковите за извршување или посебните барања во поглед на начинот на извршување на предметот на набавката. Истото важи и за посебно отежнувачки или олеснителни околности.

Описот на предметот на набавката треба јасно да го дефинира резултатот на услугата кој се очекува од понудувачот, како што се на пример: извештаи, карти, нацрти или софтвер. Исто така, треба да содржи попис на подлогите кои нарачателот ќе им ги обезбеди на понудувачите, а исто така и попис на оние подлоги кои нема да им ги обезбеди.

5.3. ОПШТИ УПАТСТВА ЗА ИЗРАБОТКА НА ОПИСОТ НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКАТА

Описот на предметот на набавката е задолжителен и за учесниците на конкурсот и за нарачателот. Во описот на предметот на набавката нарачателот јасно и недвосмислено ги дефинира целите и барањата, кои се во врска со целите и кои се поврзани со предметот на набавката.

Пред изработката на описот на предметот на набавката нарачателот мора да утврди дали располага со одредени документи, елаборати, дозволи, одлуки и сл., кои на учесникот на конкурсот мора да му се дадат на увид или на користење, за подготовка на понудата и спроведување на набавката.

Описот на предметот на набавката содржи точен опис на предметот на набавката кој ги покрива сите релевантни содржини и подрачја, со кои јасно и недвосмислено се дефинирани барањата и очекувањата на нарачателот. Освен тоа, дефинирани се и други услови кои влијаат на реализацијата на предметот на набавката.

Описот на предметот на набавката се рецензира, со што се обезбедува бараното ниво на стручност и се отфрлаат можните спротивности со законските и/или со стручните барања. Рецензијата на предлогот на описот на предметот на набавка ја спроведува независна стручна институција/личност која ја има одредено и овластено нарачателот. Потоа описот се доставува до оценувачка комисија која го потврдува описот на предметот на набавката, врз основа на конечниот предлог и соодветниот материјал. Значително полесно и поевтино е описот на предметот на набавката да се рецензира како неадекватен и несоодветен производ.

5.4. СОСТАВНИ ДЕЛОВИ НА ОПИСОТ НА ПРЕДМЕТОТ НА НАБАВКАТА

Описот на предметот на набавката ги содржи следните информации:

- Окружување и околности во кои предметот на набавката треба да се реализира
 - назив на услугата/име на нарачателот,
 - место на објавување на услугата,
 - историски одредници за извршување на услугата,
 - попис на важните истражувања со основните податоци за нив,
 - активности кои понудувачот мора да ги спроведе,
 - извори и ограничувања на финансирањето на предметот на набавката,
 - планови на мониторинг на нарачателот.
- Намена и цели на предметот на набавката
- Опсег на услугата на предметот на набавката – ПРОЕКТНА ЗАДАЧА
 - Во овој дел се појаснуваат сите главни задачи кои понудувачите треба да ги спроведат, а и очекуваните резултати. Описот на предметот на набавката треба да содржи само активности, а не и пристап и методологија со кои ќе се решаваат задачите. Во случај пристапот или методологијата да можат значително да влијаат на процената на потребното време за работа за извршување на услугата, потребно е да се даде, односно да се избере пристап и методологија со кои понудувачите задолжително ќе се служат при извршувањето на задачата.
 - Со опсегот на услугата се дефинираат: ограничувањата, временските и просторните граници на проблемот и критериумите за прифатливост на извршувањето на услугата.
 - Се утврдуваат главните прашања на кои мора да им се даде одговор.
 - Се наведуваат испитувања, посебни анализи и модели кои мора да се спроведат.
 - Се утврдува институционалната и законодавната рамка на услугата.
 - Во случај услугата да се реализира во фази, описот на предметот на набавката мора да биде разработен со повеќе детали за првата фаза, а со помалку детали за следните фази.
 - Се дефинираат барањата за потребната опрема.
- Опис, облици и распоред на испораките
- Планирање, следење и известување
 - Се утврдуваат роковите и фазите на спроведувањето на услугата.
 - Се дефинираат временскиот план, методите и постапките на планирање, следење и известување.
- Податоците, вработените, услугите, објектите и средствата кои ги обезбедува нарачателот
 - Се утврдуваат потребните подлоги за извршување на услугата, кои нарачателот му ги дава на располагање на понудувачот.
- Институционални договори
 - Описот на предметот на набавката треба да ја дефинира институционалната организација поврзана со предметот на набавка, да укаже на улогата и одговорноста на сите вклучени и да го одреди видот, времето, улогата и одговорноста на сите вклучени.
 - Описот на предметот на набавката треба да ја дефинира хиерархијата и степенот на одговорност на работните субјекти.
 - Со описот на предметот на набавката се бара степен на искуство на нарачателот и понудувачот кој ќе биде вклучен во водењето и следењето на извршувањето на услугата.

Ако предмет на набавка е изработка на проектна документација, нарачателот во описот на обврски наведува:

- изработка на проектна документација во согласност со законот, техничките прописи и со стандардите и со Упатствата за детална содржина на проектната документација, ИЗС и ЗАПС, април, 2011 година
- изработка на описот на работата и материјалот и опремата со ценовник, а при тоа користи база на податоци на описот на работата и материјалот во градежништвото (се применува од датумот на изработка на базите на податоци).

Во описот на предметот на набавката важно е да се избегнува:

- измешани и испреплетени задачи, спецификации и насоки,
- користење непрецизни и двосмислени изрази,
- неструктурирани и нехронолошки форми,
- големи варијации на големината на задачите и активностите,
- големи варијации на деталноста на описот на услугите,
- неправилно користење на сврзникот „и/или“,

Со оглед на директното и исклучително значајното влијание на описот на предметот на набавка врз квалитетот и целосноста на понудата за извршување на инженерските услуги, на нарачателот му се препорачува за изработка на описот на предметот на набавката да користи услуги од специјалисти од соодветната професија.

6. ПРОЦЕНЕТА ВРЕДНОСТ НА НАБАВКАТА

6.1. ВАЖНОСТ НА ПРАВИЛНАТА ПРОЦЕНА НА ВРЕДНОСТА НА ЈАВНАТА НАБАВКА

Целта на утврдување на проценетата вредност на набавката на инженерски услуги е реално планирање на ефикасното и наменско трошење на буџетските и на другите јавни средства.

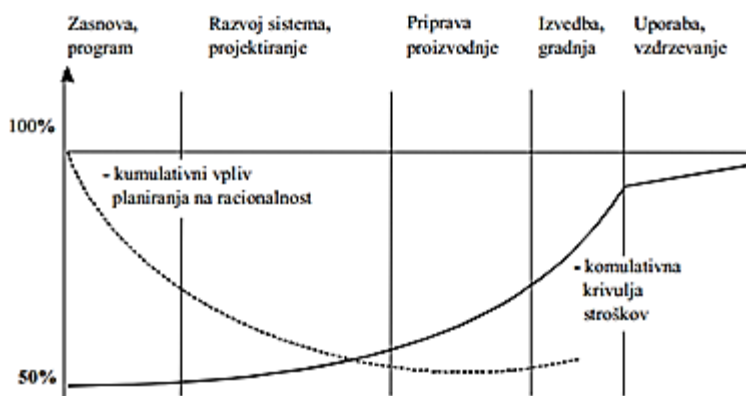
Проценетата вредност на набавката произлегува од описот на предметот на набавката и од описот на очекуваниот опсег на услугата. До неа се доаѓа со користење на Критериумите I (Mjerila I), со процена на потребното време на работа на сите стручњаци потребни да се изврши предметната услуга, со процена на единечните цени за работата и на сите поврзани материјални трошоци потребни за извршување на услугата.

Неусогласеноста на проценетата вредност на набавката и на описот на предметот на набавка, односно на опсегот на услугата, може понудувачот да го доведе до заблуда во согледувањето на неговите обврски, детали и во степенот на обработка и утврдување на цената на понудата. Резултат, во најмала рака, се тешкотии за двете страни дури трае спроведувањето на услугата со огромна општествена штета.

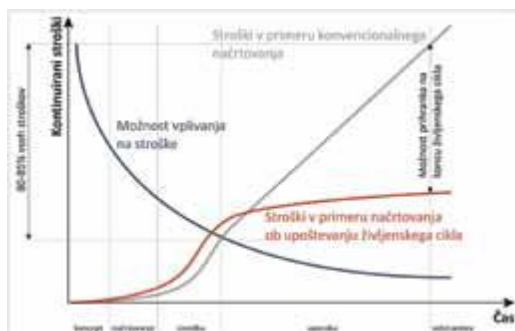
При процената на вредноста на набавката на инженерската услуга важно е да се согледа динамиката и редоследот на одвивање на услугите и да се утврди потребата за видовите стручни лица и нивните односи во рамките на предвидените активности.

Важно е да се нагласи дека од таа причина важен критериум за избор на понудувач е временскиот план на активности и организација на стручните лица, со што се проверува дали и колку добро понудувачот го согледал предметот на набавка.

Со тоа, во процесот на јавната набавка, за нарачателот е важно, проценетата вредност на договорот да е поставена како реално можна.

слика 1: Ефект на планирање на рационалноста и крива на трошоците (Rodošek, 1985)

слика 2: Трошоци за животниот циклус на зграда (Насоки за одржлива градба, Словенечка задруга за одржлива градба, ЗАГ, ИЗС, ЗАПС, 2013)

6.2. ОДРЕДУВАЊЕ НА ПРОЦЕНА НА ВРЕДНОСТА НА НАРАЧКАТА ВО СОГЛАСНОСТ СО КРИТЕРИУМИТЕ

На нарачателот му се препорачува да спроведе процена на вредноста на набавката на инженерските услуги или врз основа на Критериумите за оценување на инженерските услуги, Словенечка комора на инженери (ИЗС) март, 2012 г., или врз основа на Поедноставените индикативни критериуми за евалуација на проектните услуги за згради, Комора за архитектура и просторно планирање на Словенија (ЗАПС), и на Словенечката комора на инженери (ИЗС), април, 2011 г. (во натамошниот текст: Критериуми (Мјегила)), кои се јавно достапни на интернет-страницата на ИЗС и ЗАПС.

На интернет-страницата на ИЗС и ЗАПС може да се пронајде и да се инсталира бесплатен компјутерски програм за пресметување вредност на инженерски услуги во согласност со критериумите и со насоките за користење на Критериумите во електронска форма со сите потребни објаснувања. Во случај на барање од страна на јавниот нарачател, во секој момент на располагање се вработените во ИЗС и ЗАПС.

Посебно треба да се напомене дека Упатствата при процена на вредноста на набавката мора да се користат селективно и претпазливо. Пресметката на вредноста на инженерските услуги врз основа на Упатствата се темели на процена на просечната вработеност на инженерите или проектантите за одредена инженеринг и проектантска услуга. При одредувањето и пресметувањето на очекуваната вредност на набавката, нарачателот мора да иницира специфични барања за таа набавка. Ако тоа не се направи, постои опасност да се потцени реалниот ефект врз создавањето на вредноста на услугата. Во тој случај нарачателот може да очекува:

- цените на понудата да бидат поголеми од планираната вредност на набавката,
- цените да бидат пониски од минималната (пресметана) цена во согласност со Критериумите, што ќе направи таква понуда во согласност со ова Упатство, во некои случаи може да се дефинира како понуда со невообичаено ниска цена (види поглавје 10).

Критериуми:

- допуштаат транспарентни понуди за инженерство/проектантски услуги,
- допуштаат одредување на разумни (фер) уплати за цела квалитетно изведена инженерска/проектантска услуга во согласност со релевантните прописи, со Кодексот на етика на членството ИЗС и ЗАПС и со Кодексот на квалитет ИЗС,
- допуштаат заштита на интересот на инвеститорите од прекумерните барања на инженерите/проектантите и заштита на инженерите/проектантите од неправилното функционирање на пазарот на услуги, како и од претераните барања на нарачателите,

- Може да помогне во позитивниот развој на градежната култура,
- Допуштаат заштита на потрошувачот, со оглед на тоа што според Упатствата може да се запознаат со услугите кои може да ги бараат од инженерите/проектантите,
- Им допуштаат на потрошувачите во јавната набавка правилно да ги планираат своите трошоци,
- Даваат придонес во независноста на инженерите/проектантите во однос на економските субјекти, со оглед на тоа што трошоците се транспарентни и јавни.

Една од појдовните точки за воспоставување на инженерските/проектантските услуги во согласност со Критериумите претставува проценетата вредност на изградбата, доработката и инсталатерските работи (ГОИ) да се одредува врз основа на идејниот проект. Нарачателот за високи згради со помош на стандардите DIN 276-1: 2013 (инвестициски) ги одредува трошоците за градба – Дел 1: Општи згради.

Применувајќи ги Критериумите за вреднување на инженерските услуги може да се процени вредноста на инженерските услуги за згради и за останати градежни објекти за следните категории:

1. Подготовка на проектни задачи
2. **Идејна основа**
3. **Идеен проект**
4. **Проект за добивање градежна дозвола**
5. **Проект за изведба**
6. Тендерска документација
7. Учество при доделување на работата
8. **Надзор на градбата**
9. **Проект на изведените работи**

Со користењето на Поедноставените индикативни критериуми за вреднување на проектните услуги за згради можно е да се процени вредноста на проектантските услуги во зградите за следните критериуми:

1. Проектна задача
2. **Идејно решение**
3. **Идеен проект**
4. **Проект за добивање градежна дозвола**
5. **Ревизија на проект за добивање градежна дозвола**
6. Изведбен проект
7. **Динамичен план**
8. Одговорно водење на проектирањето
9. Проектантски надзор на градилиште
10. Надзор на градбата
11. Проект на изведена состојба

6.3. ПРОЦЕНА НА ВРЕДНОСТА НА ОСТАНАТИТЕ ИНЖЕНЕРСКИ УСЛУГИ

Вредноста на останатите инженерски услуги – како што се студиите за изводливост, економска и финансиска анализа, за инвестициски програми, студии за влијанието на околината и на природата, за програми на истражувачки работи, за документација за нудење на работи и испорака на опрема во рамките на или надвор од предметот на набавка на инженерски услуги – се препорачува да се одреди врз основа на процена на потребното време за работа и поединечната цена на работата.

На нарачателот му се препорачува за процена на вредноста на инженерскиот/проектантскиот час да ја користи ориентациската вредност која ја издава Словенечката комора на инженери (ИЗС) и Комората за архитектура и просторно планирање на Словенија (ЗАПС).

Во исклучителни случаи, само за ориентација, вредноста на другите услуги приближно се проценува како удел на вкупната цена на проектирање, како што е прикажано во табела 1:

Табела 1: Процена на вредностите на останатите инженерски услуги

Услуга	% од вкупната цена на проектирање	
	Min	maks
Студии за изводливоста	10%	20%
Економски услуги	10%	15%
Студии за ефектот	10%	20%
Програми на истражувачките работи	5%	10%
Документации за нудење	10 %	20 %

Во табела 1 се дава општа препорака за утврдување на вредноста на инженерските услуги, односно процена на вредноста на набавката за поединечни видови услуги во однос на очекуваниот ангажман на стручните лица и/или процент од очекуваните трошоци за градење, со вклучено ниво на препорака.

Табела 2: Ниво на препорака за утврдување на проценетата вредност на набавката

Вид на инженерска услуга	Потребно време за работа и единечна цена за работа човек/месец	Очекувани трошоци за градење %
Проектирање	++	+
Проектантски и стручни	++	-
Надзор, техничка помош	++	-

Се препорачува начин на одредување преку потребното време (количина) за работа и единечната цена и тој е најприфатлив (++) за сите видови услуги.

Начинот на одредување на основа на очекуваните трошоци за изградба е можен (+) за проектирање на сите фази на изработка на техничката документација за вообичаените проекти, помалку се препорачува (-) за останатите услуги, а никако не се препорачува (--) за проектантски и стручен надзор, техничка помош и за водење на проекти.

7. ПОСТАПКИ НА ЈАВНАТА НАБАВКА

7.1. ВИДОВИ ПОСТАПКИ

Избраната постапка на јавната набавка е резултат на согледувањата на нарачателот и на неговите анализирања за предноста и очекуваните ограничувања на поединечните постапки на јавната набавка, кои е потребно да ги оптимизира во однос на целта на јавната набавка. Објавата на јавната набавка подразбира дека нарачателот во целост ги дефинира формалните услови кои мора да ги задоволат учесниците на конкурсот.

На нарачателот му се на располагање следните постапки на набавка:

1. Отворена постапка на набавка
2. Ограничена постапка на набавка
3. Конкурентски дијалог
4. Преговарачка постапка на набавка без претходна објава
5. Преговарачка постапка на набавка со претходна објава
6. Постапка на собирање понуди со претходна објава
7. Постапка на доделување мала вредност

7.2. СПЕЦИФИЧНИ УСЛОВИ

Земајќи ги предвид специфичните околности, постапката за избор на инженерските услуги поаѓа од следните претпоставки:

- Потреба за висок квалитет на услугата,
- Потреба за економичност и ефикасност,
- Потреба на сите економски субјекти кои ги исполнуваат бараните услови да им се даде еднаква можност за конкурирање за извршување на услугите,
- Определување на нарачателот за поттикнување на развојот на општеството, заштита на природата и околината преку меѓугенерациска одговорност,
- Потреба за правилност и прегледност во постапката на набавка.

Нарачателот ги изработува критериумите за вреднување на понудите на инженерски услуги според модел и врз основа на ова упатство кое ги зема предвид препораките на регулаторните меѓународни финансиски и стручни институции.

Најпознатиот документ од тоа подрачје, чии одредби во голема мера се користени во подготовката на ова Упатство е Guidelines: Selection And Employment of Consultants by World Bank Borrowers во издание на Светската банка (World bank). Најчесто користен и препорачан метод на вреднување на понудите за извршување на инженерски услуги е методот врз основа на квалитетот и цената, во меѓународната пракса познат како скратеницата QCBS – Quality and Cost Based Selection.

Избраната постапка на јавната набавка на инженерски услуги мора да кореспондира со намерата, односно со барањето и со очекувањето на нарачателот врз основа на спроведената постапка да добие најдобар одговор, односно како најдобра понуда да ја одбере онаа понуда која во најголема мера ги задоволува поставените критериуми за соодветната цена.

7.3. СООДВЕТНА ПОСТАПКА

Инженерските услуги и по својата природа и по содржината се комплексни услуги.

Јавната набавка на инженерските услуги е една од многуте сложени јавни набавки.

Затоа нарачателот треба да ја употреби соодветната постапка за набавка. Препорачуваме преговори со претходна објава, меѓутоа не препорачуваме конкурентски дијалог.

Во овој случај за избор на изведувач на инженерски услуги, ограничената, а особено отворената постапка, обично не се соодветни.

7.4. КОНКУРС ВО СОГЛАСНОСТ СО ПРОПИСИТЕ ЗА ЈАВНА НАБАВКА

Прописите за јавната набавка, исто така, предвидуваат правила за организација на конкурсот. Конкурсот се дефинира како „постапка која на нарачателот во подрачјето на урбанизмот и просторното планирање, и пејзажната архитектура во архитектонските и во инженерските услуги му овозможува да одбере изведувач кој е избран од жирито по повикот за поднесување на понудите, со или без доделување награда.“

Пред сè, кај сложени решенија според погоренаведените подрачја треба да се истражат и добро да се подготват и дефинираат конкурсите кои ќе обезбедат добра основа за натпреварувачки избор.

8. КРИТЕРИУМИ ЗА ИЗБОР НА ПОНУДА

8.1. ОДРЕДБИ

Изборот на инженерските услуги е најважната одлука се која се врши влијание на успешноста на целокупниот проект. Цената на инженерската услуга за просечен градежен објект изнесува помалку од 1% од цената на вкупните трошоци за градежниот објект во текот на неговиот животен век (градење, користење, одржување, отстранување), а инженерските услуги имаат пресуден ефект во планирањето и настанувањето на сите останати трошоци.

Инвестирањето во квалитетот на инженерските услуги резултира со зголемена општествена и економска вредност на проектот, со долгорочна заштеда за инвеститорот, општеството и корист за околината.

Ефектно и долгорочно штедливо решение и висококвалитетни проекти може да се постигнат единствено со компетенција и искуство. Инженерите мора да се способни, искусни, да имаат интегритет и да бидат независни во давањето услуги кои нарачателот ги бара.

Одговорните јавни инвеститори, а и приватните, начелно не ја прифаќаат праксата да ја искористат цената како единствен или одлучувачки фактор во процесот на избор на најповолната понуда за извршување на инженерските услуги. Следејќи го тоа начело, инженерските услуги првенствено се одбираат врз основа на компетентноста и креативноста, а потоа врз основа на преговор за разумна цена на услугата.

Ако изборот се врши само врз основа на цената, се ризикува можноста да изостане целосен и професионален пристап при давање на услугата, да изостанат барањата за иновативни решенија и да се исклучат најголемите вредности кои професијата може да ги понуди – креативност и професионална проучување.

Земајќи ги предвид специфичните околности, постапката за избор на инженерските услуги поаѓа од следните претпоставки:

- Барање за висок квалитет на услугата,
- Барање за економичност и ефективност,
- Обврски на сите економски субјекти кои ги исполнуваат бараните услови да им се даде еднаква можност на конкурсот за извршување на услугите,
- Определување на нарачателот за поттикнување на развојот на општеството, за заштита на природата и околината преку меѓугенерациска одговорност,
- Обврски за точност и прегледност во постапката за избор.

Слободното учество на конкурсот на фирми кои ги задоволуваат потребните услови и кои влегле во потесен избор – при што изборот се темели на факторите (критериумите) кои со голема сигурност се поврзуваат со очекуваниот квалитет на понудените услуги и, ако е соодветно, со нивните трошоци – се најдобар начин за исполнување на горните претпоставки.

8.2. ОПТИМАЛЕН НАЧИН НА ИЗБОР НА ПОНУДАТА

Врз основа на наведеното во точка 8.1. долгогодишната пракса на странските приватни и јавни субјекти покажала дека нарачателот ја одбира оптималата понуда, користејќи еден од следните два начини:

- Првенствено преку користење на метод врз основа на квалитетот и цената,

Или наместо тоа

- Со помош на однапред пропишана и објавена постапка во која ги елиминира несигурните понудувачи (т.н. постапка Медијана опишана во поглавјето 10.2.1.1. од ова Упатство).

8.2.1. ИЗБОР НА ПОНУДА СО КОРИСТЕЊЕ НА МЕТОДОТ ВТЕМЕЛЕН НА КВАЛИТЕТОТ И ЦЕНАТА

Методот на вреднување на понудите за извршување на инженерските услуги врз основа на квалитетот и цената се препорачува од страна на водечките странски банки и инвеститори. Методот се покажал успешен поради:

- Намалување на ефектот врз околината и природата,
- Намалување на искористувањето на ограничените природни ресурси,
- Земање предвид на целокупниот животен век на градбата зашто со тоа се остваруваат пониски трошоци за градба и пониски трошоци за користење и одржување,
- Земање предвид на општествените и културните вредности,
- Ефикасно користење на обновливите извори на енергија,
- Поквалитетна изградба,
- Поефикасно и пофункционално користење на објектите,
- Избегнување на нереално ниски понуди.

Според оваа метода, најпрво се оценуваат техничките делови на понудата. Оценувањето, како што е објаснето во продолжение, може да биде релативно или апсолутно.

Следува процена на финансиските делови на понудата.

Вкупната цена е збир од измерените вредности на техничката и финансиската процена. Најповолна понуда е понудата со најголем број бодови.

Нарачателот одделно за секој поединечен конкурс за собирање понуди за инженерски услуги формира критериуми за цена на понудите врз основа на препораките на ова Упатство.

8.2.2. ТЕХНИЧКА ВРЕДНОСТ НА ПОНУДАТА

Систем на вреднување на техничката вредност на понудата

Понудите за инженерски услуги се производ на интелектуална работа, па нивното вреднување мора да се заснова на пресуда од страна на релевантни стручњаци со искуство од предметот на набавката и тоа вреднување не може да биде само резултат од математички операции и формални правила. За да се ублажи субјективноста и да се постигне потребната прегледност, доследност и објективност, потребно е усвојување на соодветен систем на оценување според критериуми и поткритериуми.

Три главни групи критериуми за техничка вредност на понудата (технички критериуми) се:

- Искуство на понудувачот во подрачјето на предметот на набавката (референци на фирмата) вклучувајќи сертификати за управување со квалитет, заштита на околината и слично;
- Квалификација и компетентност на предложените клучни вработени (референци од стручниот тим). Се вреднува предложениот водител на услугата, како и водителите на експертните подрачја и останатите членови на тимот;
- Квалитет на разработка на предложената методологија и на планот на работата (методологија и план) според активностите и организацијата на стручниот тим.

Во зависност од посебните, специфични барања за предметот на набавката, можни се два дополнителни критериуми:

- Познавање на локалните услови,
- Способност и искуство во пренесувањето на знаењето.

Со секој утврден критериум се доделува фактор на тежина од 0 до 100%. Збирот на факторите на тежина од сите критериуми е 100%. Понудите се оценуваат според секој критериум и поткритериум на скала од 0% до 100%. Потоа се множи со факторот на тежина за секој критериум и на тој начин се добиваат бодови чија сума ја дава конечната оцена (број на бодови, ранг) на техничкиот дел на понудата. Во продолжение е изложен начинот на примена на поединечни (пот)критериуми.

Додаток на Упатството се и примери на вреднување на техничките делови на понудата.

Искуство на фирмата на подрачјето на предметот на набавката

При вреднувањето на искуството на фирмата на подрачјето на предметот на набавката треба да се земе во обзир следното:

- Искуство на слични проекти. Доказ за успешно спроведување на слични услуги. За доказ се смета потврда за референците и препораките издадени на фирмите. Референците и препораките треба да се вреднуваат одвоено (две поткатегории).
- Искуство во слични подрачја и при слични услови. Дали понудувачите имаат работно искуство во регионите и земјите со такви физички, културолошки, општествени и институционални обележја кои може да се споредат со оние во Република Словенија;
- Големина, организација и управување. Понудувачите мора да докажат дека имаат капацитети (на пр. вработени, организација, способност за управување,...) за давање на услугата. За некои услуги треба да се земе предвид колку долго понудувачите располагале со тие капацитети;
- Специјализација. За некои услуги може да биде важно да се проценат специјализираните вештини и пристапот спрема одредени технологии кои се поврзуваат со предметната услуга;
- Искуство во пренесувањето на знаењето и обука. Искуство во пренесувањето на знаењето и обучување на вработените на нарачателот (ако се бара во описот на предметот на набавката);
- Управување со квалитетот. Пристап спрема системот за квалитет може да се земе предвид особено во случај на големи и сложени проекти.

Квалификација и компетентност на предложените клучни вработени

При вреднување на вработените се препорачува да се разгледуваат само оние стручњаци (инженери) кои се предложени за клучни позиции. Не се проценуваат помладите вработени или администрацијата.

Вреднувањето на клучните вработени треба да се спроведува според вештините и адекватноста за давање услуги.

Квалификациите на водителот на тимот треба внимателно да се проценат зашто таа позиција има клучна улога за успешноста на задачата. Ако водителот на тимот дејствува и како водител на проектот и како

стручњак, треба да се проценат неговите квалификации за секоја функција и ако две функции се преклопуваат, да ѝ се доделат бодови на секоја функција, пропорционално на временскиот период вложен во секоја од нив. На секоја функција ѝ се доделуваат целосни оценки само ако функцијата може јасно да се раздвои и тоа на начин да не влијае на квалитетот на услугата.

При оценување на предложените клучни вработени треба да се земе предвид следното:

- **Општи квалификации:** Број на години на професионално искуство на подрачјето на предметот на набавката за клучните лица. Стручњаците со повеќе од 10 години искуство треба да се проценуваат според нивната сегашна позиција и по степенот на одговорност која им е доверувана во претходните проекти, а не само според нивните стручни звања. Долгорочното искуство може да биде предност, наредбата треба да им даваат бодови на постарите кандидати кога нивното искуство е од посебна важност за извршување на услугата. Кога познавањето на поновите пристапи, методологијата и технологијата е од посебна важност, помладите стручњаци може да бидат повредни и поприфатливи.
- **Способност и искуство за давање услуги.** Соодветните способности, бараните професионални вештини и искуството се клучни фактори при вреднувањето. Способноста и искуството се докажуваат преку:
 - претходно стекнато слично искуство,
 - успешност на позиција на водител на тим при претходно давање услуги,
 - знаење и вештини во однос на потребите на давање услуги.

За доказ се смета потврда за референците и препораките издадени на инженерите. Референците и препораките треба да се вреднуваат одвоено (две поткатегории).

- **Искуство во регионот и познавање јазици.** Кога се проценува искуството во регионот треба да се разгледаат факторите, како што се број на дадени услуги во земјата и/или земјите со слични култури и системи на управа. Вреднувањето се спроведува само во однос на словенечкиот јазик.

Квалитет на разработка на предложената методологија и планот на работа

При вреднување на квалитетот на разработка на предложената методологија и планот на работа треба да се земат предвид следните поткритериуми:

- Подразбирање на целите на услугата: до која мера техничкиот пристап и планот на понудувачот одговараат со целите прикажани во описот на предметот на набавката.
- Креативност и иновација: дали понудата нуди нови пристапи при извршување на услугата и нови методологии кои придонесуваат за подобри резултати.
- Јасност: дали различните елементи на предложената методологија и на планот на работа се доследни и дали точките на одлучување се добро дефинирани.
- Ефикасност и користење на вработените: дали распределбата на вработените и на капацитетите е соодветна.
- Флексибилност и прилагодливост: дали методологијата и планот на работа се флексибилни и едноставни за прилагодување спрема промените до кои може да се дојде во текот на имплементацијата на проектот, посебно кога проектот се изведува во потенцијално променливо окружување.
- Технологија и иновации: дали методологијата нуди користење на соодветни технолошки постапки и усвојување иновативни решенија.
- Навременост на резултатот: дали предложениот распоред на активности навремено го обезбедува бараниот резултат.
- Логистика: дали услугите мора да се извршуваат на оддалечени локации, треба да се проучи и пристапот на извршување на услугата.

- Управување со квалитетот: посебно за големи и сложени услуги, опис на предметот на набавка треба да вклучува и план за обезбедување на квалитетот.

8.2.1. ВРЕДНУВАЊЕ НА ТЕХНИЧКИОТ ДЕЛ НА ПОНУДАТА

Вреднувањето може да се спроведува релативно и апсолутно.

Релативно вреднување

Во случај на критериум на нумеричка метрика, релативното вреднување се спроведува така што се дефинира односот на вредноста на секоја поединечна понуда по поединечен критериум, според најдобрата понуда по тој критериум. Постапката се спроведува за сите критериуми кои се применуваат во постапката на вреднување (број на релевантни референци, вкупна вредност на обработени слични услуги).

Во тој случај вреднувањето на техничкиот дел на понудата е:

$T_j = \sum_i (tb_i \frac{X_{ij}}{X_{i\max}} * 100)$	
T_j	- Вкупно вреднување на техничкиот дел на понудата на тој j-понудувач
tb_i	- Тежина на i –от критериум
X_{ij}	- Вредност според стандардот на i –от критериум, на j-от понудувач
$X_{i\max}$	- Најголема вредност меѓу понудите кои се оценуваат според стандардот на i- от критериум
T_{\min}	- Најниска прифатлива вредност на техничкиот дел на понудата. Се допуштаат вредности во распон $70\% < T_{\min} < 80\%$
Во случај	
$T_j \geq T_{\min}$	
Понудувачот ги задоволува бараните минимални технички и стручни способности, па понудата се праќа во следната фаза – фаза на вреднување на финансискиот дел. Ако понудувачот не ги задоволува бараните минимални технички и стручни способности, понудата се одбива во оваа фаза на евалуација.	
Конечната вредност на техничкиот дел (T_p) на понудата се добива со пондерисување:	
$T_p_j = tt\% * T_j$	
$tt\%$ – дел на техничкиот дел на понудата е во распон од 70% до 100%, а најчесто е 80%	

Апсолутно вреднување

Апсолутното вреднување се спроведува со помош на скала на вредности. Се применува со опишување на степенот на исполнување на критериумите на однапред утврдените описни оцени на кои им се придружуваат броеви на оцени. Бројната скала на вредности е од 0 до 100. За оценувањето и бодувањето да биде полесно, објективната скала на оцените се дели на одреден број дискретни нивоа.

При оценувањето се препорачуваат следните оцени:

- лошо,
- задоволувачко,
- добро,
- многу добро.

Во тој случај оцената на техничкиот дел на понудата е:
$T_j = \sum_i tb_i * X_{ij}$
односно пондерирано:
$Tp_j = tt\% * T_j$

Може да се комбинира релативниот и апсолутниот начин на вреднување. Искуството на понудувачот на подрачјето на предметот на набавка често е можно да се вреднува релативно. Квалификацијата и компетентноста на предложените клучни вработени, како и предложената методологија и планот на работа посоодветно е да се оценуваат апсолутно.

Во согласност со меѓународните искуства, се препорачува апсолутното оценување секогаш кога тоа е можно. При подготовка на критериумите, кои за вреднувањето на техничкиот дел на понудата ќе се содржат во тендерската документација, мора да се дефинираат условите на одговор и вреднување на барањата за поединечен критериум, односно за класа на вреднување.

Стручните лица утврдуваат што ќе се смета за лошо, задоволувачко, добро и многу добро.

Со оглед на тоа дека секој од критериумите се однесува на различни аспекти од понудата, дефиницијата на оценката на вредностите се разликува од критериум до критериум. Дефинирањето на оценката на вредностите е постапка која бара темелно познавање на предметот на набавка, на главните технички прашања кои ќе бидат опфатени со услугата, како и на искуството во давањето на услугата на предметот на набавката.

Во табела 3 се прикажани препорачаните оценки и нивоата на бројната вредност.

Во табела 4 се прикажани општо препорачаните вредности според главните критериуми со оглед на видот на услугата.

Табела 5 прикажува општо препорачани вредности според главните критериуми.

Табела 3 ги прикажува препорачаните оценки и нивоата на бројните вредности

Описна оцена	Ниво (класа) на бројните вредности
Лошо	0–50
Задоволувачко	50–75
Добро	75–90
Многу добро	90–100

Табела 4: Препорачани вредности според главните критериуми со оглед на видот на услугата

Вид услуга	Референци на фирмата	Референци на стручниот тим	Методологија и план	Вкупно
Советодавни услуги	30–60	40–60	20–30	100
Студии	20–50	30–50	30–40	100
Проектирање и ревизии	20–50	30–50	30–40	100
Стручен надзор	20–40	40–60	20–30	100

Табела 5: Општо препорачани вредности според критериуми

Критериум	Распон на вредноста
Референци на фирмата	20–60
Референци на стручниот тим	30–60
Методологија и план	20–40
Поткритериуми, ако е применливо:	
Локални услови	0–10
Способност и искуство во пренесување на знаењето	0–10

Ефектот на референцата на понудувачот не е неопходно еднаков во отворената и во ограничената постапка на набавката. Помал е во намалениот број избрани понудувачи за вториот круг на конкурсот, кои во текот на преквалификацијата ги докажале референците на понудувачот.

Во табела 6: Ефекти на сложеноста на проектот и видови градежни објекти – одредување на релативното значење на секој критериум од техничкиот дел на понудата, прикажани се барања поврзани со вид на градежен објект и услуга со оглед на нивниот долготраен ефект врз општеството, екологијата и сложеноста на проектот/потфатот.

Табела 6: Ефекти од сложеноста на проектот и видови градежни објекти

Долготрајни општествени и еколошки ефекти	Сложеност на проектот/потфатот			
	Ниска	Умерено ниска	Умерено висока	Висока
Ниски	Сметководствени услуги	Тренинзи, обука, калкулации	Тренинзи, обука, калкулации на сложени проекти	Изградба на капацитети; Консалтинг во управување и водење
Умерено ниски	Едноставен надзор	Едноставен надзор на проекти со умерено ниска сложеност	Градежни објекти со низок енергетски ефект	Градежни објекти со низок енергетски ефект со висока сложеност
Умерено високи	Едноставен надзор на проекти со умерено висок ефект на општеството и околината	Патишта	Градежни објекти со висок енергетски ефект	Градежни објекти со висок енергетски ефект со висока сложеност
Високи	Контрола на процесот	Помалку сложени индустриски зафати и зафати од подрачјето на заштита на околината	Индустриски зафати и зафати од подрачјето на заштитата на околината	Брани, хидроенергетски системи

Табела 7: Удел на релативното значење на поединечен критериум – пропорционална вредност на техничкиот дел на понудата (tt%)

Долготрајни општествени и еколошки ефекти	Сложеност на проектот/градбата			
	Ниска	Умерено ниска	Умерено висока	Висока
Ниски	70–80 %	80–90 %	90–100 %	95–100 %
Умерено ниски	80–90 %	95–85 %	90–100 %	95–100 %
Умерено високи	95–85 %	90–100 %	95–100 %	95–100 %
Високи	95–100 %	95–100 %	95–100 %	95–100 %

8.2.2. ОПИСНИ ОЦЕНИ НА ТЕХНИЧКИОТ ДЕЛ НА ПОНУДАТА

Искуство на понудувачите во подрачјето на предметот на набавката

Дефинициите може да се разликуваат од случај до случај, во зависност од карактеристиките на бараната услуга.

Задоволувачко – Понудувачот има значително искуство од подрачјето на проектот, но не се занимавал со критични прашања карактеристични за предметната услуга, како што се: општествените и еколошките прашања. Понудувачот во целост е запознаен со користењето на стандардните пристапи и методологија кои се бараат за услугата. Постојаните вработени се соодветни.

Добро – Понудувачот има широко искуство во подрачјето на давање на предметната услуга и работел во земји со слични физички и институционални услови, вклучувајќи и слични критички прашања. Постојаните вработени се соодветни и високо специјализирани, способни да ги покријат потребите на проектот, а понудувачот има на располагање дополнителни средства за да може да се носи со неочекувани барања. Понудувачот има искуства со напредни пристапи и методологии за да може да се занимава со барањата на предметната услуга.

Многу добро – Понудувачот поседува највисоко ниво на стручност и искуство во давањето на предметната услуга која е предмет на набавката. Квалитетот и системот на вработените на понудувачот лесно ги извршуваат потребните барања на услугата, обезбедува највисоко ниво на логистичка и советодавна поддршка, а ги вклучува и најдобрите експерти од подрачјето на предметната услуга. Вработените на понудувачот се специјалисти со меѓународно искуство во пристапите и методологијата кои се однесуваат на специфични прашања од подрачјето на давањето на услугата, ако тоа е потребно. Понудувачот дејствува во согласност со процедурите за управување со квалитетот.

Квалификации и способност на клучните лица

Квалификациите и способноста на клучните лица се проценуваат со користење на следните три критериуми:

- Општи квалификации,
- Способност и искуство во давањето услуги,
- Искуство во регионот и јазици.

За секој од наведените критериуми, клучните лица се проценуваат од оцената: лошо до оцената: многу добро.

Општи квалификации

Лошо – предложениот стручњак има помалку искуства од она што е наведено во тендерската документација или помалку од 10 години соодветно искуство.

Задоволително – предложениот стручњак има сè на сè 10 – 15 години искуство, соодветно за давање на предметната услуга, со соодветно образование и вештини.

Добро – предложениот стручњак има сè на сè 15 – 20 години работно искуство, значителен дел од тоа искуство се однесува на давање услуги кои се слични со услугите кои се предмет на набавката; професионалните постигнувања на стручњакот, како што се позиции во рамките на фирмата и степенот на одговорност, со текот на времето непрекинато се развивале.

Многу добро – предложениот стручњак има повеќе од 20 години соодветно искуство во подрачјето на давање услуги кои се предмет на набавката и се смета за врвен стручњак во својата специјалност. Стручњакот е во целост запознаен со најновите достигнувања во подрачјето на предметот на набавката.

Способност и искуство за давање услуги

Лошо – Предложениот стручњак никогаш не работел или повремено работел на позицијата за која се бара во тендерската документација. Неговите квалификации не одговараат со најголемиот број барања на позицијата која му е одредена (на пример: позицијата бара водител на проект со многу искуство, а предложениот помлад вработен е со незначително искуство).

Задоволувачко – Искуството на предложениот стручњак му одговара на доделената позиција; во последните 10 или повеќе години, имал позиции слични на предложената на барем еден сличен проект. Вештините на предложениот стручњак (или стручни или управувачки) се соодветни за давање услуги.

Добро – квалификациите на стручњакот се соодветни за предложената позиција; во текот на последните 10 години, имал слични позиции на слични задачи; вештините на предложениот стручњак (и стручни и управувачки) во целост се во согласност со позицијата и со карактеристиките на проектот.

Многу добро – Покрај критериумите наведеи по „добро“, стручњакот има квалификации и искуство кои значително ги надминуваат барањата за позициите на оние кои се бараат во тендерската документација.

Искуство во регионот и јазици

Лошо – Предложениот стручњак никогаш не работел или само повремено работел во земјите кои може да се споредат со Република Словенија и неговото знаење на словенечкиот јазик е недоволно за потребната усна и писмена комуникација (A1*, A2*).

Задоволувачко – Стручњакот работел во земји со културолошки, административни и владини организации кои може да се споредат со таквите организации во Република Словенија; неговото познавање на словенечкиот јазик е соодветно (B1*).

Добро – Последните години стручњакот работел во Република Словенија барем една година. Познавањето на словенечкиот јазик му е на високо ниво.

Многу добро – Покрај задоволувањето на критериумите наведени под „добро“, стручњакот добро го познава словенечкиот јазик (Ц1*, Ц2*) и има повеќе години професионално искуство во Република Словенија.

European Qualification Framework of Reference for Languages (степените A1, A2, B1, B2, Ц1, Ц2). Словенечките инженери кои завршиле средно училиште или гимназија добро знаат словенечки јазик (B2). Се смета дека словенечките инженери кои завршиле факултет или висока стручна школа знаат словенечки јазик (Ц1, Ц2). За доказ се смета потврда од средно училиште или диплома, која е издадена од овластена установа.

Квалитет на разработка на предложената методологија и на планот на работа

Освен кај малите и едноставни услуги, квалитетот и соодветноста на предложената методологија и на планот на работа се проценуваат според трите основни критериуми:

- Технички пристап и методологија,
- План на работа,
- Организација и распределба на вработените.

Ако предметната услуга е премногу сложена, во тендерската документација може да бидат специфицирани и дополнителни поткритериуми.

Технички пристап и методологија

Лошо – Техничкиот пристап и/или методологија за изведување на важните активности кои се зададени во описот на предметот на набавка се несоодветни или многу лошо претставени, што упатува на тоа дека понудувачот погрешно ги сфатил важните аспекти на опсегот на услугата. Недостасува пописот на содржините на планот за квалитет (кој се бара во описот на предметот на набавката).

Задоволувачки – Начинот на спроведувањето на различните активности кои произлегуваат од описот на предметот на набавката се објаснува генерално. Пристапот е вообичаен и не е посебно осмислен за предметот на набавката. Иако пристапот и методологијата се соодветни, не вклучуваат проучување за тоа на кој начин понудувачот предлага да се носи со критичните карактеристики на предметната услуга. Содржината на планот за квалитет (ако таа се бара во тендерската документација) е приложена, но е генерална и не ги одразува специфичните карактеристики на предметната услуга.

Добро – Предложениот пристап е објаснет до последниот детаљ; методологијата е специфично смислена според карактеристиките на услугата и е доволно флексибилна да дозволи прилагодување спрема промените кои може да се случат во текот на давањето на услугата. Пописот на содржината на планот за квалитет (ако се бара во проектната задача) е прилагоден спрема посебните барања на предметната услуга.

Многу добро – Покрај барањата кои се погоре наведени под „добро“, на важните прашања им се пристапува на иновативен и ефикасен начин, што упатува на тоа дека понудувачот ги разбрал главните прашања поврзани со услугата и дека поседува исклучително познавање на новите решенија. Понудата до ситници ги изложува начините за подобрување на резултатите и квалитетот на услугата користејќи најсовремени пристапи, методологија и знаење. Ако тоа се бара, се дава детален опис на планот за обезбедување на квалитетот заедно со содржината.

План на работа

Лошо – Временското планирање ги исклучува важните активности за навремено извршување на услугата; Испланираното време на активноста и односот меѓу нив не е во согласност со предложениот пристап и/или методологија. Редоследот на активностите не е доволно сфатлив ниту е логичен.

Задоволувачко – Сите клучни активности се вклучени во временскиот план на активности, но не се детално разработени. Постојат мали неусогласености помеѓу временскиот план, резултатот и предложениот пристап.

Добро – Планот на работа е добро разработен, сите важни активности се прикажани во планот на активности и нивните рокови се соодветни и се во согласност со барањата за давање услуги; меѓуодносот на различните активности е реален и е во согласност со предложениот пристап. Присутен е сигурен степен на детална разработка која го олеснува сфаќањето на предложениот план на работа.

Многу добро – Покрај барањата кои се наведени под „добро“, процесот на одлучување и редоследот и временскиот план на активности е многу добро дефиниран, покажувајќи дека понудувачот го оптимизирал користењето на ресурсите. Посебно поглавје на понудата го објаснува планот на работа во однос на предложениот пристап. Планот на работа овозможува флексибилност во решавањето на непредвидливите ситуации.

Организација и распределба на вработените

Лошо – Нема разработено организациска шема, во важните подрачја распределбата на вработените е лоша, распоредот на вработените не е усогласен со планирањето на клучните резултати на работата. Распределбата на задачите и одговорностите не е прегледна.

Задоволувачко – Организациската шема е целосна и детална, техничкото ниво и системот на планираните вработени се соодветни во согласност со временскиот план за извршување на услугата.

Добро – Покрај сè што е наведено за „задоволувачко“, вработените се добро избалансирани, што значи дека покажуваат добра координираност, јасна и детална дефиниција за задачите и одговорностите, со расположливите соодветни експерти; прецизен спој на вештините на вработените и потребите и ефикасна логистичка поддршка.

Многу добро – Освен што ги задоволува барањата за оцената „добро“, понудувачот ги оптимизирал користењето и распределбата на вработените од гледна точка на ефикасноста и економичноста, а се темели на планираната поддршка од логистиката.

8.2.3. ВРЕДНУВАЊЕ НА ФИНАНСИСКИОТ ДЕЛ

Финансискиот дел на понудата се вреднува по вреднувањето на техничкиот дел на понудата. Тоа ја зема предвид понудата без ДДВ за да се обезбеди еднаквост за понудувачите, кои или се или не се даночни обврзници.

Цените се споредуваат релативно во однос на најниската понудена цена. Понудата со најниска цена носи најголем број бодови.

Вреднувањето во бодови на финансискиот (ценовен) дел на понудата на j-от понудувачот (пондерирано) е:

$Fp_j = ft\% * \frac{C_{min}}{C_j} * 100$	
C_{min}	- Најниска понудена цена
C_j	- Цена на j-от понудувач
ft %	Удел на финансискиот дел на понудата, односно релативната карактеристика на цената, во распон 0%-30%, најчесто е 20% (табела 8). Па, така: tt % + ft % = 100 %
Во табела 8 се препораките за избор на факторот на 'оптоварување' во зависност од сложеноста на проектот/објектот и долготрајните општествени и еколошки ефекти на изградениот градежен објект.	

Табела 8: Удел на цена – релативно значење на цената (ft%)

Долготрајни општествени и еколошки ефекти	Сложеност на проектот/потфатот			
	Ниска	Умерено ниска	Умерено висока	Висока
Ниски	20–30 %	10–20 %	0–10 %	0–5 %
Умерено ниски	10–20 %	5–15 %	0–10 %	0–5 %
Умерено високи	5–15 %	0–10 %	0–5 %	0–5 %
Високи	0–5 %	0–5 %	0–5 %	0–5 %

8.2.4. ВКУПНА И НАЈПОВОЛНА ОЦЕНА НА ПОНУДАТА

Вкупната оцена во бодови на j-от понудувачот (E_j) е збир од пондерираните вредности Tr_j – од техничка (стручна) и Fp_j – финансиска оцена:

$$E_j = Tr_j + Fp_j$$

или во целосен израз:

$$E_j = tt\% * \sum_i \left(tb_i \frac{X_{ij}}{X_{i\max}} * 100 \right) + ft\% * \frac{C_{\min}}{C_j} * 100$$

Најповолната понуда е понуда со најголем број бодови ($E_j = E_{\max}$).

8.2.5. ИЗБОР НА ПОНУДА СО КОРИСТЕЊЕ НА МЕТОДАТА „МЕДИЈАНА“

Постапката е опишана во поглавјето 10.2.2.1.

9. УСЛОВИ И ДОКАЗИ ЗА СПОСОБНОСТ

9.1. ПРАВНА И РАБОТНА СПОСОБНОСТ

Во согласност со Законот за јавни набавки, нарачателот ги одредува следните услови на правната и работната способност:

- Секој кандидат или понудувач во постапката за јавна набавка мора да ја докаже својата регистрација во судски, стручен или друг соодветен регистар на државата-седиште на економскиот субјект.
 - Регистрацијата во регистарот се докажува со соодветен извод или потврда, а ако такви не се издаваат во државата-седиште на економскиот субјект, економскиот субјект може да достави изјава со заверка на потписот кај надлежно тело.
 - Изводот или потврдата не смеат да бидат постари од четири (4) месеци сметајќи од денот на почетокот на постапката на јавната набавка.
- Ако кандидатот или понудувачот мора да има определено овластување кое му е потребно за извршување на активноста во врска со предметот на набавката, нарачателот мора да бара доказ дека тој го поседува соодветното овластување.
- Ако кандидатот или понудувачот мора да биде член на определена организација (стручно овластување) за да може да ја дава услугата од предметот на набавката, нарачателот мора да бара тој да го докаже членството во соодветната организација. Нарачателот мора да го провери тоа во јавниот именик ИЗС и/или ЗАПС.
- Секој понудувач, во постапката за јавна набавка мора да докаже дека има осигурување од одговорност во согласност со Законот, кој го уредува градежништвото, или според законот кој ги уредува геодетските работи (во зависност од предметот на договорот). Нарачателот од понудувачот мора да бара соодветен доказ. Нарачателот за соодветното осигурување за геодетското претпријатие се уверува со увид во јавната евиденција на геодетските претпријатија ИЗС. Уписот во евиденцијата е доброволен. Види го првиот став од точката 11.2.

Без обзир на наведеното во горните ставови, потребно е да се земе предвид дека понудувачот не мора да даде никаков доказ за податоците за кои државно тело, тело на локална заедница или носител на јавно овластување води службена евиденција; наместо доказ понудувачот дава изјава за податоците кои мора да бидат вклучени во понудата. Податоците од службените евиденции нарачателот ги добива сам (член 41 од Законот).

Ако станува збор за заедница од понудувачи или кандидати, сите членови на заедницата се обврзани поединечно да ја докажат својата способност од точка 1 – 4.

9.2. ФИНАНСИСКА СПОСОБНОСТ

Нарачателот во распишаната документација ќе ги утврди условите за финансиската способност. Соодветноста со минималните барања за признавање на вештината за определена набавка мора да биде во врска и пропорционална со предметот на набавка. Финансиската способност на понудувачот се докажува со еден или со повеќе документи.

Нарачателот од кандидатот/понудувачот како доказ за финансиската и економската способност мора да добие еден или повеќе од подолунаведените документи од кои може да се утврди исполнувањето на бараните финансиски и економски способности, освен информацијата која може да ја добие сам, како на пример:

- соодветни банкарски изјави, податоци за оцената на работењето, докази за професионален ризик на осигурување за отштета;
- сметки или изводи од сметководствени искази и деловни книги со содржина како што е определено од страна на нарачателот во тендерската документација, доколку прописите на државата во која претпријатието е регистрирано, го бараат тоа;
- различни облици на податоци за прометот, во мера во која е тоа соодветно, промет на подрачјето на јавната набавка најмногу за последните три финансиски години, земајќи го предвид датумот на основањето на фирмата или на економскиот субјект откако работењето почнало, доколку информациите за овој промет се достапни

Економскиот субјект, по потреба, за секоја набавка може да се потпре на капацитетите на другите економски субјекти без оглед на правната природа на врските помеѓу нив. Во таков случај, нарачателот мора да приложи доказ дека поради тоа ќе има на располагање ресурси потребни за извршување на набавката. Во случај економскиот субјект да не приложи таков доказ, нарачателот ја елиминира понудата.

На нарачателот му се препорачува од понудувачот да побара полиса за осигурување за вршење дејност или стручно осигурување на овластените архитекти и инженери, и тоа до износ на проценетата вредност на договорот (посебно мора да се наведе износот). Доказот може да биде во форма на кумулативна вредност на поединични полиси за покриеност на професионална одговорност за инженерот кој учествува при изведувањето на услугата.

При тоа е потребно да се разликуваат полиси за осигурување за учесници во градењето, што ги пропишува законот, кој го регулира градењето објекти, и полиса на осигурување за лична/стручна одговорност. Според лична оценка и во зависност од сложеноста на проектот, нарачателот може да се одлучи дали е доволна полисата за осигурување на проектантската одговорност (во зависност од упатството, не само за проектирањето, туку и за ревизијата со која може да биде покриено извршувањето) во согласност со одредбите на ЗГО.

Табела 9: Податоци за доказ на финансиската способност

Финансиски податоци	Трета година пред тековната година (€)	Втора година пред тековната година (€)	Една година пред тековната година (€)	Просек на три години пред тековната година (€)	Тековна година (година на тендерот) (€)

Вкупен годишен промет					
-----------------------	--	--	--	--	--

9.3. ТЕХНИЧКА И СТРУЧНА СПОСОБНОСТ

Во постапката за јавна набавка нарачателот мора да ги одреди условите на техничка и стручна способност.

- Успешното спроведување на еден или повеќе договори за инженерски услуги кои по природата и сложеноста одговараат на предметот на набавката во последните **пет години** до почетокот на постапката за јавна набавка.
- Најмалку еден договор за инженерски услуги кои по природата и сложеноста одговараат на предметот на набавката со минимална вредност 80% од проценетата вредност на набавката (јасно да се наведе износот).
- Во зависност од сложеноста на предметот на набавката, бројот на вработените или инженерите со договор за работа со соодветни квалификации мора да биде поголем од двојниот проценет број на инженери потребни за извршување на предметот на набавката, на пр. бројот на овластени инженери (треба да се наведе бројот).
- Доказ за поседување на потребни сертификати на управување, акредитација и на овластување на наведените во тендерската документација.
- Доказ за располагање со потребните алати, уреди или со техничка опрема потребна за извршување на услугите, според барањето во повикот на конкурсот.

Техничката и стручната способност за извршување на јавната набавка се потврдува со доказите кои понудувачот мора да ги достави, со оглед на барањето на нарачателот, а кои се наведени во повикот за поднесување на понуди и/или во тендерската документација:

- Попис на значајните договори за дадени услуги во последните пет години, со износ и датум на дадената услуга и со назив на другата договорна страна, која е јавен или приватен нарачател.
- Список за техничките стручњаци или за техничките оддели кои ќе бидат вклучени во договорот, а посебно за лицата кои се одговорни за контрола на квалитетот, опис на техничките можности и мерење за осигурување на квалитетот на давателот на услугата и можности за студирање и истражување на економскиот субјект.
- Кога станува збор за посложени услуги или, ретко, за услуги кои се бараат за посебна цел: изјава за прифаќање на контролата која ја спроведува нарачателот или во негово име надлежен орган на државата-седиште на давателот на услугата, врз основ на спогодбата на тој орган, а која се однесува на техничките капацитети на давателот на услугата и, ако е потребно, на начинот на студирање и истражување кои му се на располагање и на мерките за контрола на квалитетот кои ќе се користат.
- Образовните и стручните квалификации на давателот на услугата и/или на лицето на неговиот раководен тим, а посебно на лицата или на лицето одговорни за давање на услугата. Стручните квалификации на лицето кое ќе ја извршува регулираната професија.
- Само во оправдани случаи – список на мерки за управување со околината кои економскиот субјект ќе биде во можност да ги применува во случај на извршување на договорот.
- Изјава за алатите, уредите или за техничката опрема која на давателот на услугата му е на располагање со цел извршување на договорот.

Понудувачот/кандидатот за учество во понудата е обврзан да ја исполни табелата бр. 10.

Табела 10: Податоци за реализираните проекти (референци)

Реден број референци	Назив на проектот							
Назив на економскиот субјект	Држава	Вкупна вредност	Удел на економскиот субјект во извршувањето на услугата (%)	Број на инженери кои учествувале во извршувањето на услугата	Назив на нарачателот	Извор на финансирање на проектот	Почетен и краен датум на спроведување на проектот	Назив на партнерот во заедницата на понудувачот (ако е применливо)
...
Детален опис на проектот						Вид на услуга која економскиот субјект ја извршил		
...						...		

Условите на минимално ниво на способноста може да се дополнат со изведување на овде наведените основни услови и во согласност со законските одредби.

Економскиот субјект, по потреба, за одредени договори може да се потпре на способноста на други субјекти, без обзир на правната природа на нивниот меѓусебен однос. Во тој случај економскиот субјект мора да му докаже на јавниот нарачател дека ќе ги има на располагање ресурсите потребни за извршување на договорот, на пример дека со прифаќање на обврските на другите субјекти, тие ресурси ќе му бидат на располагање на економскиот субјект. Под истите услови, заедницата на понудувачи може да се потпре на способноста на членовите на заедницата од понудувачи или од други субјекти.

10. ПОНУДА СО НЕВООБИЧАЕНО НИСКА ЦЕНА

10.1. ОДРЕДБИ

Понуда со невообичаено ниска цена на набавка на инженерски услуги го доведува до сомнеж давањето на соодветната услуга (опсег, квалитет и ниво на обработка).

Законодавството за јавната набавка пропишува дека доколку нарачателот смета дека за дадениот договор, земајќи ги предвид однапред поставените барања, цената е невообичаено ниска или во врска со неа постои сомнеж во можноста за извршување на договорот, нарачателот е должен, во согласност со законот, да провери дали цената на понудата е навистина невообичаено ниска.

Освен тоа, законот пропишува дека нарачателот мора да провери дали понудата е невообичаено ниска, дури и во случај кога вредноста на понудата за повеќе од 50% е пониска од просечната вредност на навремените понуди и повеќе од 20% пониска од следните класифицирани понуди, но само ако добил најмалку четири навремени понуди. Тоа не значи дека нарачателот не смее да дејствува во согласност со своите очекувања и процени, дури и кога бројот на понудите е мал.

Ако се појави во постапката на набавката и ако не се вреднува на правилен начин, може да се загрози спроведувањето на основните начела на јавната набавка, но и на проектот. Оштетени се квалитетни понудувачи, но **пооштетен е нарачателот** кој може да очекува не само лошо извршување на предвидената услуга туку влегува во ризик за натамошни лоши и нерационални решенија и неоправдани трошоци во развојот и оставрувањето на проектот, што е последица на претходните погрешни чекори.

Тоа важи и за невообичаено ниска вкупна цена на понудата и за ниски цени на поединечните делови на понудата и единечните цени на поединечни ставки на понудата.

Понуда со невообичаено ниска цена на набавка на инженерски услуги може да биде последица на:

- Неоправдани или нелогични процени на потребната количина на работа (човек/час/ден/месец) предвидени за услугата поради:
 - Неразбирањето на понудувачот за опсегот на предметот на набавката или
 - Неразбирлив, односно недоволно опишан предмет на набавка од страна на нарачателот;
 - Напори за добивање работа по која било цена зашто:
 - Деловниот субјект се наоѓа во деловен проблем (не работи или има премалку работа, има проблем со ликвидноста,...)
 - Се свесни за својот недостаток на знаење (а поради тоа конкурираат со цената)
 - Ако референците на вработениот истекуваат за краток период и мора да се обноват.
- Субвенционирани цени, односно цени кои не се резултат на пазарната конкуренција, што особено доаѓа до израз кога станува збор за понудувачите на услуга кои не се независни и непристрасни (кои се поврзани со производителите на опрема или изведувачите) или кои се финансирани или субвенционирани од буџетски средства (универзитети, научни институции, управа, пензионери, невработени).
- Ниски единечни цени на работата (надоместок) поради: ниски надоместоци во земја од која стручните вработени на понудувачот учествуваат во нудењето.

Во случај понудата да не е резултат на пазарната конкуренција, особено во случај понудувачите кои не се независни и непристрасни или кои се финансирани или субвенционирани од јавните средства, нарачателот на понудата ја прогласува за неприфатлива бидејќи тоа е нелојална конкуренција. Понудената цена во тие случаи (во алинеите погоре), освен во случај на ниски плати во земја од која стручњаците се вклучени во понудата, нарачателот ја смета за невообичаено ниска и ја исклучува.

10.2. ИДЕНТИФИКУВАЊЕ И ОТСТРАНУВАЊЕ НА ПОНУДА СО НЕВООБИЧАЕНО НИСКА ЦЕНА

Нарачателот мора да ја признае понудата со невообичаено ниска цена и да ја одбие таквата понуда како неприфатлива.

Прв чекор:

Нарачателот прво пресметува дали вредноста е за повеќе од 50% пониска од просечната вредност на навремените понуди и дали е повеќе од 20% пониска од следните класифицирани понуди. Ако е задоволен условот, пристапува кон проверување дали понудата е невообичаено ниска.

Втор чекор:

Нарачателот мора да пристапи кон проверка дали понудата е невообичаено ниска доколку според неговите однапред поставени барања, смета дека понудата е невообичаено ниска или во врска со неа постои сомнеж за можноста за извршување на договорот.

Пропишаниот услов во Законот дека понудата во однос на однапред дефинираните барања е невообичаено ниска и дека во врска со неа постојат сомнежи околу нејзиното реализирање, е премногу релативна и недефинирана, така што на нивната основа е тешко да се осуди некој понудувач дека нуди невообичаено ниска цена или дека со таа цена нема да биде во состојба да ја реализира својата понуда, иако нам за тоа ни зборува и здравиот памет и искуството. Останатите три услови кои мора да бидат исполнети кумулативно, се точно идентификувани и многу логични, но сега понудите во долната третина се толку ниски, што условот понудата да е повеќе од 20% во однос на следната понуда не го дал очекуваното подобрување.

Причините поради кои тендерот може да биде невообичаено низок, се наведени во претходното поглавје. Факт е дека во овој случај вистинските причини е многу тешко, дури и невозможно да се утврдат, кога давателот ги крие вистинските причини, дури и со обѕир на деловните тајни.

Со оглед на фактот дека нарачателот е должен најдобро да управува со јавните средства и да го обезбеди нивното рационално користење, како претпазлив нарачател мора да си помага на друг начин, така што во туѓа пракса ќе користи оправдани методи и постапки, кои се наведени во продолжение.

Заедничко во сите овие методи е дека тие се резултат на проценетата вредност на договорот, кој е фиксен и објавен од нарачателот. Затоа, треба да повториме колку е важно тоа да е реална процена. За да дојде до реална процена, нарачателот може да си помогне со параметри или критериуми за вреднување на инженерските/проектантските услуги, како што е опишано во поглавјето 6.

Нарачателот ја објавува и јавно ја забележува проценетата вредност на јавната набавка во тендерската документација. Тоа ќе им помогне на понудувачите при подготовка на реална понуда, а на нарачателот ќе му користи при вреднување на реалноста на добиените понуди.

Истовремено нарачателот во тендерската документација наведува дека понудувачот е должен да го наведе и износот на попустот (одвоено).

10.2.1. ПОСТАПКИ ЗА ИДЕНТИФИКУВАЊЕ НА НЕВООБИЧАЕНО НИСКИ ПОНУДИ

На нарачателот, за идентификација на невообичаено ниски понуди му се предлага да користи еден од следните два начина или процеса кои се користат во странство:

- постапка Медијана,
- критериум на однос 30% од понудената цена спрема проценетата вредност на набавката

Методот/постапката избран-а од стана на нарачателот мора да биде прецизно опишан-а во тендерската документација во одделот за Утврдување и отфрлање на невообичаено ниски понуди. За нив понудувачите се однапред известени, па причините за приговор се неосновани.

10.2.1.1. МЕДИЈАНА

Медијана е постапка со која нарачателот врши т.н. длабински преглед во понудата во однос на адекватноста на цената.

Во контекст на овој тест, нарачателот најнапред ги проверува сите пристигнати понуди за да се утврди дали некоја од понудите/цените е невообичаено ниска.

Нарачателот во прописите за општите услови пишува дека невообичаено ниска вкупна цена е онаа цена која е повеќе од 20% под „медијана“ и дека понудите кои го задоволуваат овој услов се одвоени и нема да бидат предмет на разгледување при наредното прегледување на понудите. Притоа, во Општите прописи точно се опишува постапката „медијана“.

„Медијана“ е дефинирана како вредност која се наоѓа во средина од понудите класифицирани по величина, на кои нарачателот им ја додал и проценетата вредност на услугата, одредена од страна на

нарачателот пред почетокот на постапката за покренување на јавна набавка (погледни пример 1 и пример 2).

Пример 1

Доколку се доставени парен број понуди, медијана е вредноста што се наоѓа во средината.

понуда 1	79.569 EUR
понуда 2	81.250 EUR
понуда 3	100.000 EUR
проценета вредност	110.000 EUR
понуда 4	199.999 EUR

Во овој случај медијана е 100.000 EUR. Граничната вредност од 20% под Медијаната лежи на 80.000 EUR. Затоа нарачателот со понудата 1 се елиминира.

Пример 2

Доколку има непарен број примени понуди, медијана е средната вредност од две средни вредности.

понуда 1	79.569 EUR
понуда 2	81.250 EUR
понуда 3	100.000 EUR
проценета вредност	110.000 EUR
понуда 4	199.999 EUR
понуда 5	250.000 EUR

Во овој случај, медијана е 105.000 EUR. Граничната вредност од 20% под медијаната лежи на 84.000 EUR. Затоа, нарачателот ги елиминира понудите 1 и 2.

Прилог на ова Упатство е пример од текст од општите пропишани услови со опис на постапката за елиминација на несигурни понуди.

10.2.1.2. КРИТЕРИУМ НА ОДНОСОТ 30% ОД ПОНУДЕНАТА ЦЕНА ВО ОДНОС НА ПРОЦЕНЕТАТА ВРЕДНОСТ НА ДОГОВОРОТ

Се користи критериум од 30% од пониската цена на понудата спрема проценетата вредност на набавката како граница под која понудените цени се сметаат за невообичаено ниски. На тој начин се воведува критериумот на однос на понудена цена во однос на проценета вредност на набавката одредена од нарачателот.

$$C_{nnc} \leq 70\% C_{ovjn}$$

Каде што важи:

C_{nnc} – невообичаено ниска цена

C_{ovij} – проценета вредност на набавката на инженерската услуга

Според овој метод, невообичаено ниска цена е онаа која е помала од 70% од проценетата вредност на набавката одредена од нарачателот.

Границата од 70% е прифатлива зашто тоа е оправдана толеранција кај цената на инженерските услуги каде што цената не е главен критериум за избор.

Во исклучителни случаи нарачателот може да ја промени препорачаната граница од 70% и да ја примени границата во распон од 65% – 80%, во зависност од тоа со каква сигурност ја проценил вредноста на набавката.

Наведениот критериум важи и за невообичаено ниски цени на поединечни делови на понудата или за единечни цени на поединечни ставки од понудата. Во тој случај, иако вкупната понудена цена во рамките на допуштената граница е од 70%–100% од проценетата вредност на набавката, нарачателот може да ја оцени понудата како понуда со невообичаено ниска цена и да ја елиминира.

11. ТЕНДЕРСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

11.1. ОДРЕДБИ

Сè со цел на сите понудувачи да им се обезбеди транспарентно сфаќање на барањата од нарачателот и за нарачателот со јавниот конкурс да ја оствари својата намера – за соодветната вредност да добие најдобар одговор на своите барања и очекувања, тендерската документација мора да ги содржи сите потребни референтни податоци и насоки за понудувачите за да ја состават понудата за бараните инженерски услуги, и особено следните:

- Општи податоци за нарачателот:
 - назив и седиште на нарачателот, ОИВ (личен идентификациски број), број на телефон, број на телефакс, интернет-страница и е-пошта,
 - лице или служба за контакт,
 - евиденциски број на набавката,
 - вид постапка на јавната набавка,
 - проценета вредност на набавката,
 - вид договор за јавната набавка (роба, работа или услуги),
 - индикација дека се склучува договор за јавна набавка
- Податоци за предметот на набавката:
 - опис на предметот на набавката,
 - опис и ознака на групата предмети на набавка, ако предметот на набавка е распределен по групи,
 - опис и ознака на групата предмети на набавка, ако предметот на набавка е поделен на групи,
 - ценовник,
 - место на давање на услугите, ако е познато,
 - рок на завршување на давањето на услугата или рок на траењето на договорот, односно рамковен договор и рок на почетокот на давањето на услугата, ако е тоа возможно.
- Причини за исклучување на кандидатот или понудувачот:
 - задолжителни причини за исклучување на кандидатот или понудувачот и документи со кои кандидатот или понудувачот докажуваат дека не постојат причини за исклучување;
 - други причини за исклучување на кандидатот или понудувачот ако нарачателот ги користи документите со кои кандидатот или понудувачот докажуваат дека не постојат причини за исклучување;
- Одредби за способноста на кандидатот или понудувачот:

- услови на правна и деловна способност на кандидатот или понудувачот и документи со кои се докажува способноста,
- минимално ниво на финансиска, техничка и стручна способност на кандидатот или понудувачот, ако се барани, и документи со кои се докажува способност,
- услови на способност во случај на заедница од кандидати и понудувачи,
- минимален и, по потреба, максимален број способни кандидати кои ќе се повикаат на доставувањето на понудите, на преговарање или на учество во конкурентниот дијалог, ако нарачателот ја користи таа можност во првиот степен на ограничената или преговарачката постапка на јавната набавка или на конкурентскиот дијалог (ако повикот за тендер од објективни причини не ги содржи сите потребни податоци, овие податоци мора да бидат достапни во првиот дел од тендерската документација).
- Податоци за барањата поврзани за понудата
 - содржина и начина на изработка,
 - начин на достава,
 - насока за начинот на достава на документите кои се заеднички за повеќе групи предмети на набавка,
 - минимални барања кои алтернативните понуди мора да ги исполнуваат во однос на предметот на набавка, доколку се допуштени,
 - начин на електронска достава на понудите и барања поврзани со електронски пренос и достава на понудите и барањата за учество, на плановите и проектите, доколку таквата достава е допуштена,
 - начин на одредување на цената на понудата,
 - валута на понудата, доколку цената не се изразува во евра,
 - критериум за избор на понудата, а во случај на економски најповолната понуда – релативно значење кое му се придава на секој поединечен критериум за избор, или, доколку е применливо, критериуми по редослед, од најважниот до најмалку важниот; ако критериумите се определени во повикот за тендер, или ако критериумите бидат определени во повикот за достава на понудата, за преговарање или за учество во дијалогот, не треба да се наведуваат во тендерската документација,
 - јазик и писмо, доколку не се изработува на словенечки јазик и со латинично писмо,
 - рок на вредност на понудата,
 - начин на достава на примероците, доколку е потребно.
- Термин на проверка на барањата и ограничување на тендерската документација
 - податоци за терминот на посета на градилиштето или за непосредниот преглед на документите кои ја потврдуваат тендерската документација, доколку е потребно,
 - назнака за намерата на користење на опцијата за одвивање на постапката во повеќе фази кои следуваат една по друга за да се намали бројот на решенија за кои се расправа во текот на дијалогот или за да се намали бројот на иницијални понуди за кои се преговара, во случај на конкурентен дијалог или на преговарачка постапка со претходна објава, доколку е применливо;
- Заедница од понудувачи и кандидати
 - одредби кои се однесуваат на заедницата од понудувачи или кандидати.
- Подизведувачи
 - одредби кои се однесуваат на подизведувачите
- Гаранција
 - вид, средство и услови на гаранција, доколку е побарано
- Рок за достава на понудата
 - датум, време и место за достава на барањето за учество или понуда и за (јавно) отворање на понудите
- Посебни услови за договор или за рамковна спогодба
 - посебни и останати услови за извршување на договорот или на рамковната спогодба
- Рок на одлука за избор

- рок за донесување на одлуките за избор, доколку е одреден.
- Услови на плаќање
 - рок, начин и услови на плаќање, чин и услови на плаќање.
- Посебни услови и барања
 - услови и барања кои мора да бидат исполнети во согласност со посебните прописи или со стручните правила.
- Примена на узанси
 - Упатство за примена на узанси (трговски обичаи), доколку се применуваат;
- Поднесување жалби:
 - назив и адреса на органот за жалби и податок за рокот за поднесување жалби во однос на тендерската документација

Тендерската документација може да содржи обрасци, модели за бараните документи, изјави и сл. и предлог на договорот за јавна набавка, односно предлог на рамковната спогодба, во согласност со точка 11.2. од ова Упатство.

11.2. ФОРМА И СОДРЖИНА НА ДОКУМЕНТИТЕ

Напомена со користење на обрасците:

Поради голем распон на податоците и специфичноста на елементите и постапките кои треба да бидат составен дел на конечните верзии на тендерската документација, во Упатството наведуваме само нацрти, односно подлоги за изработка на конечните обрасци. Важно е да се нагласи дека наведените подлоги (кои поради нивната натамошна намена ги именуваме обрасци) содржат минимум податоци кои понудувачот треба да му ги достави на нарачателот и дека тие се основа на која секој нарачател треба да ја изработи конечната форма на обрасците прилагодувајќи ги своите конкретни потреби на конкретните предмети на набавка.

Без оглед на горенаведеното, референтниот образец „Референци на претпријатието“ (Образец 2) и „Референци на овластениот инженер“ (Образец 4), кои се во прилог, се стандардизирани и не смеат да се менуваат.

Како доказ за референците на понудувачот, во понудата се приложува изворно пополнет и потпишан референтен образец или изјава за тоа дека понудувачот има референци кои нарачателот може да ги провери во јавна збирка на референтни обрасци, кои за потребите на набавката на инженерските услуги во име и за сметка на понудувачот (деловен субјект и овластени лица) ги воспоставува и одржува Комората на инженери на Словенија (ИЗС).

Тендерската документација мора да има јасно назначен:

- назив на проектот,
- евиденциски број на набавката,
- назив на услугата која е предмет на набавка.

Упатства за понудувачите:

- податоци за нарачателот, за предметот на тендерот, за постапката на јавна набавка;
- попис и опис на документите кои се бараат во Тендерската документација;
- начин на изработка на понудата, опис на поединечни делови на понудата, односно опис на техничкиот и финансискиот дел на понудата во согласност со приложените обрасци;
- начин на предавање на понудата, датум, време и место на достава и на отворање на понудата;
- образложение на начинот на евалуација на понудата (методи и/или формули според кои се вреднуваат техничките и финансиските делови и се врши вкупно вреднување на понудите);
- податоци и постапка на јавното отворање, услови за присуство на претставникот на понудувачот;

- опис на елементите на понудата/договорот околу кои е можно да се преговара (во зависност од видот на постапката на јавната набавка);
- опис на процедурата за усогласување и заклучување на договорот;
- назнака за доверливоста на податоците од понудата.

Технички дел на понудата со обрасците:

- основни показатели на работењето на понудувачите за изминатите минимум три години (извадоци од годишните извештаи за работење);
- искуство на понудувачите на претходни идентични или слични работи според приложениот образец (образец 2);
- опис на пристапот, методологијата и планот на работа за извршување на предметот на набавка;
- организација и систем на стручниот тим со опис на одговорноста и обврските за секој поединечен член на стручниот тим (образец 3);
- биографија на членовите на стручниот тим (образец 4);
- временски план на работа на стручниот тим (образец 5);
- план на активности (образец 6).

Описот на активности мора да вклучува различни видови услуги и/или попис на студиите и техничката документација, во зависност од предметот на набавка за секоја група услуги, и тоа:

- консултантски услуги,
- услуги на истражување и студии,
- услуга на планирање,
- услуги на стручен надзор и
- други услуги.

Финансискиот дел на понудата со обрасците:

- образец за тендер (образец 1)
- трошоци за работа на стручниот тим (образец 7)
- трошок за поединечна активност (образец 8)

Опис на предметот на набавка:

Описот на предметот на набавка мора јасно да ги дефинира сите барања за инженерски услуги кои понудувачот ќе ги нуди во согласност со тендерската документација.

Предлог-договор

На нарачателите им се препорачува, секогаш кога тоа е можно, во зависност од постапката на јавната набавка, предлог-договорот да биде составен дек од тендерската документација. За сите видови инженерски услуги се препорачува да се користи стандарден FIDIC модел на договор со услуги помеѓу клиентите и консултантите, четврто издание (2006 г., т.н. Бела книга) со општи и посебни услови.

Понатаму, во преамбулата на договорот или во прилог на договорот се препорачува да се вградат одредби или изјави за:

- независност на давателот на услугата,
- судир на интереси,
- заштита на авторски права,
- доверба.

Независност на давателот на услугата

На нарачателот му се препорачува да побара непристрасност и независност од давателот на услугата во однос на потенцијалните испорачувачи на опрема или на изведувачите на работи кои следуваат според проектот или според советите на давателот на услугата. Понудувачот смее да учествува во потфатот или во својство на давател на услуга или во својство на испорачувач на опрема, односно изведувач на работи и мора да избере една од наведените можности. При предавањето на понудата за услуги, потенцијалниот

давател на услугата е должен да укаже на сите поврзаности со останатите економски субјекти и да даде задолжителна изјава дека ако добие договор, ниту тој ниту економските субјекти со кои е поврзан нема да се обидат да учествуваат во проектот во друго својство со што би ја загрозиле непристрасноста и независноста на давателот на услугите. Ова не се однесува на моделите на операторот (ВОТ и слични потфати), ниту на моделите „клуч на рака“.

Судир на интереси

На нарачателот му се препорачува да бара од давателот на услугата да му дава стручни, објективни и непристрасни совети и во секој момент да дејствува во најдобар интерес на нарачателот, и на јавноста, не земајќи ги предвид натамошните услуги, и дека ќе избегнува судири со останатите услуги или интереси. Давателот на услугата нема да прифати ниту една обврска која би го довела до судир на интереси со своите претходни или тековни обврски спрема постоечкиот нарачател или која би можела да го доведе во состојба во која нема да биде во можност да дава услуга во најдобар интерес за нарачателот на непристрасен начин.

Заштита на авторските права на давателите на услуга

На нарачателот му се препорачува да ја прифати изјавата со која давателот на услугата ги задржува сите непренесени права. Давателот на услугата е носител на непренесени авторски права од физичките резултати на својата работа според позитивните прописи за авторското право и сродните права. Како резултат на тоа, забрането е секако неовластено користење на авторското дело на давателот на услуги, а посебно на: умножување, објавување, давање добиени податоци на користење на други лица, како и користење на тие податоци, освен за цел и во согласност со договорот помеѓу нарачателот и давателот на услугата. Во случај авторското дело да е составен дел на понудата за давање на услуга, до евентуално потпишување на договорот потенцијалниот давател на услугата ги задржува сите авторски права.

Изјава за доверба

На нарачателот од потенцијалните даватели на услуги, кои би стекнале увид во доверливи податоци, во студиска и проектна документација, му се препорачува да побара изјава со која преземаат обврска за доверба и чување на доверливи податоци кои ќе ги добијат од нарачателот. Со изјавата, давателот на услугата, под целосна одговорност ќе потврди дека сите информации, податоци или документи добиени во постапката на спроведување на услугата ќе се сметаат за строго доверливи, дека спрема нив ќе се однесува во согласност со меѓународните стандарди за доверливост на податоците и со позитивните прописи на Република Словенија и дека нема да ги открие, да ги објави или да им ги пренесе на трети лица. Сите информации, податоци или документи кои ќе му бидат предадени или доставени на увид на давателот на услугата, ќе ги користи исклучиво за извршување на услугата и нема да ги користи за ниту една друга цел.

Посебни услуги на договорот:

За успешно спроведување на услугата и за нејзина валоризација особено е важно во посебни услови на договорот да се вградат одредби со кои неспорно се утврдува:

- знаењето и квалификациите (регулирање на звањето или лиценците, профили) на стручњаците (нивното знаење и компетенции) од подрачјето на активноста, стручноста и структурата, кои ќе учествуваат во остварувањето на работата;
- кои се критериумите на успешност на услугите и на кој начин се утврдува степенот на извршување и успешноста на услугата;
- кои средства ги дава на располагање нарачателот за спроведување на услугата.

Со оглед на тоа што само квалитетно подготвената тендерска документација, во согласност со ова Упатство, обезбедува ефикасна и квалитетна постапка за набавка на инженерски услуги, и следствено на тоа и избор на квалитетен давател на инженерски услуги со соодветна цена за услугата, препорака за нарачателите е изработката на тендерската документација да им ја доверат на искусни и образовани стручњаци.

Образец 1: Листа на понуда

НАРАЧАТЕЛ (назив и седиште)		
ПРЕДМЕТ НА НАБАВКА		
ПОНУДУВАЧ (ако станува збор за заедница од понудувачи, наведи податоци за секој од подизведувачите)	Назив и седиште	
	ОИВ	
	Број на сметка	
	Обврзник на PDC (ДА или НЕ)	
	Адреса за достава на пошта	
	Е-пошта	
	Контакт-лице	
	Телефон/факс	
ПОДИЗВЕДУВАЧ (ако дел од договорот се даде во поддоговор, да се наведат податоците за секој подизведувач)	Назив и седиште	
	ОИВ	
	Број на сметка	
	Обврзник на PDC (ДА или НЕ)	
	Адреса за достава на пошта	
	Е-пошта	
	Контакт-лице	
	Телефон/факс	
	Дел од договорот кој се дава во поддоговорот во однос на предметот на набавка	
ЦЕНА НА ПОНУДАТА	Цена без ДДВ	
	ДДВ	
	Цена со ДДВ	
РОК НА ВАЖЕЊЕ НА ПОНУДАТА (во денови од денот на понудата)		
МЕСТО И ДАТУМ		

ОДГОВОРНО ЛИЦЕ (име, презиме, позиција/положба/функција)	
ПОТПИС НА ОДГОВОРНОТО ЛИЦЕ	

Образец 2: Искуство на понудувачот
РЕФЕРЕНЦИ НА ПРЕТПРИЈАТИЕТО

Назив и адреса на инвеститорите/нарачателите:

.....

Контакт-лице:.....

Телефон:.....

Е-пошта:.....

Потврдуваме дека претпријатието
 (назив и седиште на претпријатието)

Со ДДВ..... како (означете го соодветното)

- проектант
- супервизор
- ревизор
- изведувач
- геодетско претпријатие

успешно ја изведе работата на следниот **проект**:

Назив на услугите/работите	
Време на спроведување на услугите/работите (од месец / година – до месец / година)	
Вредност на договорот на спроведените услуги/работи	
Инвестициска вредност на објектот/величина на објектот (нето m ² , должина, ...)	
Тип на објект во зависност од сложеноста на законот за градба (заокружете го соодветниот збор)	комплексен помалку комплексен некомплексен едноставен
Карактеристики на услугите/работите (релевантни за потврда на референците)

Работата е извршена според договорениот квалитет и количина, во согласност со договорените процедури и стандарди.

Дополнителни коментари на инвеститорот/нарачателот:.....

Место.....

Потпис:.....
 (овластено лице на инвеститорот/нарачателот)

Датум:

Печат:

Составен дел на образецот се и прилозите 0.4 (Општи информации за објектот и одобренијата) и 0.5 (Податоци за изведувачот на проектот) од Образецот за добивање на градежната дозвола (PGD), како што е дефинирано во Правилникот за проектна документација (Службен весник на Република Словенија, бр. 55/2008 со измени и дополненија).

Образец 3: Состав на стручниот тим

Име и презиме	Фирма	Улога во стручниот тим	Работна задача	Напомена

Образец 4: Биографија на предложените стручни вработени

РЕФЕРЕНЦИ НА ОВЛАСТЕНИОТ ИНЖЕНЕР

Назив и адреса на инвеститорот/нарачателот:

.....
.....

Контакт-лице:

Телефон:

Е-пошта:

Потврдуваме дека овластениот инженер:

.....

(име, презиме и образование)

со идентификациски број..... како (означете го соодветното):

- одговорен проектант
- одговорен водител на проектот
- одговорен надзорен инженер
- одговорен ревидент
- одговорен водител на ревизијата
- одговорен водител на работата
- одговорен водител на градилиштето
- одговорен геодет
- друго: _____

успешно ја заврши работата на следниот проект:

Назив на услугите/работата	
Време на спроведување на услугата/работата (од месец / година – до месец / година)	
Важност на договорот на спроведената услуга/работа	
Инвестициска вредност на објектот/величина на објектот (нето m ² , должина, ...)	
Тип на објектот во зависност од сложеноста на законот за градба	комплексен помалку комплексен
Вид на објектот во однос на комплексноста според законот за градба на објектите (соодветно заокружете)	некомплексен едноставен
Карактеристики на услугата/работата (релевантни за потврда на референците)	
.....
.....

Работата е извршена според договорениот квалитет и количина, во согласност со договорените процедури и стандарди.

Дополнителни коментари на инвеститорот/нарачателот:.....

.....

.....
Место.....

Потпис:.....
(овластено лице на инвеститорот/нарачателот)

Датум:

Печат:

Образец 5: Временски план на работата на стручниот тим

Име на членот на стручниот тим	Позиција во тимот	Месец на работа						Вкупно месеци	Напомена
		1	2	3	4	5	...		

Образец 6: План на активности

Активност	Месец на работа						Вкупно месеци	Напомена
	1	2	3	4	5	...		

Образец 7: Вредност на услугата на стручниот тим

Име на членот на стручниот тим	Позиција во тимот	Месец на работа						Вкупно месеци	EUR/месечно	Вкупно EUR
		1	2	3	4	5	...			
Вкупно										

Образец 8: Вредност на поединечни активности

Активност	EUR/ месечно		

	1	2	3	4	5	...	EUR/ активност	Напомена
Вкупно								

ПРИЛОГ 2

ТЕКСТ ЗА ОПШТИТЕ УСЛОВИ ЗА ДОГВООР СО ОПИС НА ПОСТАПКАТА ЗА ИСКЛУЧУВАЊЕ НА НЕСИГУРНИ ПОНУДИ

Детален преглед на понудите – Проверка на адекватноста на цените

Со исклучок на ограничената постапка без претходна објава важи деталниот преглед на понудите

Пред деталниот преглед на понудите треба да се предлагаат следните критериуми и во овој случај да се исклучи понудата.

Невообичаено ниска заедничка цена:

Соодветноста на цената во смисла на член 125 BvergG (од австрискиот Сојузен закон за јавна набавка) при детален преглед на понудите се утврдува на следниот начин.

Верификација

Понудите чија вкупна цена е поголема од 20% под Медијана, нема да бидат предмет на натамошен детален преглед на понудите. Сите такви понуди ќе бидат автоматски одбивани.

За утврдување на медијаната се користи проценетата вредност на набавката од страна на нарачателот и вкупната вредност на понудата во согласност со записникот за отворање на понудите, без обзир на тоа дали постојат можни причини за исклучување.

Медијаната е дефинирана како вредност која се наоѓа на средината од понудите класифицирани по величина, на кои нарачателот им ја додал и проценетата вредност на услугите. Во случај на парен број на вредности на понудите, медијаната е аритметичка средина на обете средни вредности на понудите.

Пример 2:

понуда 1	79.569 EUR
понуда 2	81.250 EUR
понуда 3	100.000 EUR
Проценета вредност	110.000 EUR
понуда 4	199.999 EUR

Медијана во овој случај е 100.000 ЕУР. Граничната вредност од 20% под Медијана лежи на 80.000 ЕУР. Затоа, нарачателот ја елиминира понудата 1.

Пример 2:

понуда 1	79.569 EUR
понуда 2	81.250 EUR

понуда 3	100.000 EUR
Проценета вредност	110.000 EUR
понуда 4	199.999 EUR
понуда 5	250.000 EUR

Медијана во овој случај е 105.000 ЕУР. Граничната вредност од 20% под медијаната изнесува 84.000 ЕУР. Затоа, нарачателот ги елиминира понудите 1 и 2.

Прегледот на невообичаено ниската цена се спроведува во зависност од процената на нарачателот, во случаите за дополнителни услуги, одделно за основните услуги, на дополнителниот дел и/или на вкупната вредност на понудата како што следува, доколку е во согласност со главниот лист на понудата се предвидени со посебно цитирани дополнителни услуги (на пр. Поделбата на основните услуги и опции во две колони).

Ако изборниот удел е според цената на нарачателот	Се спроведува преглед на долната граница на цената на основната активност	Се спроведува преглед на долната граница на цената на дополнителната активности	Се спроведува преглед на долната граница на цената на вкупните работи
под 30%	Да	не	да
Од 30% до 70%	Да	да	да
над 70%	Не	да	да

Ако врз основа на овој преглед се заклучи дека цената е под долната граница на основната услуга, дополнителниот дел и/или вкупната цена, понудата е исклучена.

Доколку е поднесена само една понуда, оваа одредба не се применува.

ПРИЛОГ 3

НАСОКИ ЗА ЈАВНА НАБАВКА на геолошки, геотехнички истражувања и геотехничко проектирање

Сложеноста на истражувањето прво треба да се дефинира според намената на градбата (градежништво, инфраструктурна зграда), а понатаму според геотехничката категорија на објектите.

- Геолошки – Геомеханички (GG) истражувања во однос на јавната набавка треба да се спроведат во согласност со препораките и насоките дадени во BS – ENV 1997-2: 2004 и во ENV 1997-3: 2004,
- Геотехничко проектирање во однос на јавната набавка треба да се спроведе во согласност со препораките и насоките дадени во BS – ENV 1997-1: 2005,
- Геотехничко проектирање во однос на проектирање на конструкции отпорни на земјотрес во согласност со препораките и насоките дадени во BS – ENV 1998-1: 2005,
- Вклучувајќи и користење на сите национални прилози во горните норми.

Проектните задачи од ова подрачје **треба да ги подготват или барем треба да се ревидираат од овластени или специјализирани инженери** (IZS, членови на секцијата MSRG – Матична секција на инженери геотехнолози и други инженери и MSG – Матична секција на градежни инженери).

Проектните задачи во ова подрачје треба да се подготвени или барем ревидирани од страна на овластени и правилно оспособени или специјализирани инженери (IZS, членови на MSRG – Матична секција на инженери геотехнолози и други инженери и на MSG – Матична секција на градежни инженери).

ПРИЛОГ 4

КОРИСНИ СОВЕТИ ЗА НАРАЧАТЕЛИТЕ

1. Нарачателот ќе ја утврди и јавно ќе ја објави проценетата вредност на набавката за да ја добие вистинската понуда.
2. Проектната задача и спецификација на потребните работи мора да бидат задолжителен дел на понудата.

Во случај на јавна набавка за проектирање на конструкциска санација на објект или на дел кој влијае на конструкцијата на постоечка зграда, нарачателот спроведува прелиминарно истражување и процена на статичката и сеизмичката стабилност на зградата. Предлагаме тие да се добијат во посебна јавна набавка и тоа пред почетокот на повикот за изработка на проектната документација.

3. Критериуми за процена на способноста на поединците: Покрај критериумите наведени во Упатството, може да бидат воведени и мерки и број на бодови во состав на постојаното образование (на пр. волонтерско образование во рамките на стручните комори IZS и APS во општеството). Во случај на набавка на одржливи (зелени) згради како мерка на потврда од страна на реномирани светски програми се предлага да се воведат оспособување на стручњаци во проектирање и сертифицирање на одржливи згради, како што е германското DGNB, SAD LEED и BREEAM на англиски.
4. Референци за вработените: Барање за високо специјализирани референци не е потребно во последниот период кога има малку инвестиции. Тогаш тоа и не е соодветно. Доволно е понудувачите да имаат знаење и искуство стекнато на објекти, кои се распоредуваат во првата од двете идентични класи на стандардната класификација на активност.
5. Референците треба да се однесуваат на изведени работи.
6. Услови: Понудувачот мора да ги дефинира стручњациите (вработените) наведувајќи го името и референците, и тоа за сите делови кои се составен дел на понудата. Во овој случај нарачателот мора да даде табела со барања (подрачја). Понудувачите денес често нудат услуги, па во фазата на понуда сè уште немаат соодветни стручњаци што го олеснува дампингот на цената и работата. При избор заснован на ниски цени нема соодветен квалитет на услугите зашто на вработените често им недостасува квалитет.
7. Услови за учество: Во прифатената понуда може да се заменат номинираните кооперанти и стручњаци само во согласност со нарачателот и номинираниот производител или стручњак, што обезбедува професионалност на изведувачот на услугите и квалитет на услугата.
8. Во објавените услови треба да се забележи дека понудувачот кој со своите вработени (постојано вработени) не обезбедува најмалку 30% од вредноста на понудата, не може да настапи на јавниот конкурс.
9. Во објавените барања треба да се внесе и тоа дека понудувачот кај кого просечната плата на вработените (се однесува и на надворешните вработени) не достигнува на пр. 75% од просечната гранка, не може да настапи на јавните конкурси. Со тоа се спречува нелојалната конкуренција зашто на тој наин се овозможува опстанок на фирма со обезбедување на социјалниот мир. Секако, треба да се платени придонесите за социјално осигурување.
10. Во случај на сомнеж дали понудата е нереална, нарачателот мора да побара мислење од IZS или од ZAPS. Тоа е особено соодветно кога нарачателот добива мал број на понуди.

ПРИЛОГ 5

НЕДОЗВОЛЕНО ОДНЕСУВАЊЕ НА НАРАЧАТЕЛОТ

1. Неприфатлива е објавата за јавен конкурс каде што услов за пријава е изработено идејно решение без никаков финансиски надоместок.
2. Текст во тендерската документација или во проектната задача, како: „Конкурсот содржи...сите други работи“ не е соодветен и треба да се избегнува. Ако се користи ваков текст, значи дека кандидатот е должен да ги направи и „сите други работи“, но не по цената која ја договорил во договорот. Сфаќањето се темели на фактот што инвеститорот/нарачателот е одговорен за инвестицијата што ја знае и што е должен да го знае и опсегот на тендерски работи, а понудувачот ја знае само содржината која нарачателот ја опишал со конкурсот и со проектната задача.
3. Плаќањето мора да биде условено со пропорционалност со изведените работи. Конкурси во кои веќе во фазата PGD; PZI; PIID на пр. се условува 25% од уплатата со добивање на употребна дозвола, се неадекватни. Доколку при изградба дојде до доцнење, проектантот не може да се уценува на бесплатна работа од проектантски надзор според член 45 од PGD и сл.
4. Не е допуштено во конкурсната документација (проектна задача) за геомеханичките истражувања да не се одредат потребните работи. Така изработените понуди се во целост меѓусебно неспоредливи. Тоа се работи, кои може да бидат важни за квалитетот и за ценовно оптимална градба.
5. Во фаза на понудата треба да се отфрлат барањата за давање банкарски гаранции зашто тоа претставува само трошок. Корист од тоа имаат исклучиво банките. Во таа фаза доволна е само меница на претпријатието. Доколку мора да се приложи гаранција од банка, исто така мора да се приложи во фазата на заклучување на договорот за работи чија вредност е на пр. поголема од 100.000 ЕУР.
6. Понудувачите мора да имаат доволно време за подготовка на понудата. Ако инвеститорот промени поединечни конкурсни услови или достави дополнителни објаснувања, крајниот рок за достава на понудата мора да биде најмалку 7 дена по наведените промени. Во случај на објаснувања, понудувачите мора да имаат плус 3 дена за да постават дополнителни прашаања, доколку нарачателот не дал адекватен одговор.